

Provinciale Staten

Clustercode P&P
Ons kenmerk DOC-00595882
Bijlage(n) 2

Uw kenmerk -
Maastricht 19 december 2023
Verzonden 20 december 2023

Onderwerp

Sonderende notitie 'Concept-beleidskader Leefbare Steden en Dorpen'

Geachte Staten,

Hierbij bieden wij u aan het sonderende notitie 'Concept-beleidskader Leefbare Steden en Dorpen' ter bespreking in uw Statencommissie Leefomgeving op 26 januari 2024.

Deze sonderende notitie betreft een van de acht provinciale concept-beleidskaders die wij u als college aanbieden ter uitwerking van het coalitieakkoord *Elke Limburger telt!* Zoals besproken in uw Agendacommissie zullen de acht nieuwe beleidskaders eerst via een sonderende bespreking in de beide Statencommissies besproken worden (19 en 29 januari 2024). Vervolgens zal het college op basis van deze bespreking acht definitieve Statenvoorstellen aanbieden die in een oordeelsvormende bespreking in de beide Statencommissies op 8 en 15 maart 2024 en – indien uw Staten de voorstellen besluitrijp achten – besluitvormend in de Provinciale Statenvergaderingen van april 2024 voorgelegd worden.

In deze aanbiedingsbrief – die voor alle 8 de beleidskaders gelijk van opzet is – brengen wij graag nog een aantal zaken naar voren.

Totstandkoming van de acht beleidskaders

In de aanloop naar deze provinciale beleidskaders heeft u voor diverse deelonderwerpen uit deze kaders reeds werkbezoeken afgelegd o.a. via PS-on-tour, zijn er technische briefing of infosessies georganiseerd of zijn er gesprekken met woordvoerders van uw fracties gevoerd. Vanuit de aanbevelingen van de eerdere werkgroep Verbetering Positie Provinciale Staten (VPPS) – inmiddels Commissie VPPS – is zo invulling gegeven aan het actief betrekken van de Staten in een vroegtijdig stadium bij onderdelen van de 8 beleidskaders.

Tegelijkertijd hebben wij ook geleerd van de vorige periode in de wijze waarop de provinciale beleidskaders toen zijn vastgesteld. We zetten daarbij de volgende stappen in deze periode:

- Van 39 kaders en uitvoeringsprogramma's (2019-2023) naar 8 beleidskaders (2023-2027);
- Van vrije structuur en verschillende abstractieniveaus naar uniforme structuur en uitvoeringsgericht;
- Van kaders zonder KPI's of met 22 KPI's naar uniforme beschrijving van impact-outcome-output aan de hand 8 'doelenbomen' vanuit een meer kennis- en databedreven werkwijze;
- Van financieel 'planningsoptimisme' en voor 4 jaar 'afscheuren' naar werken met programmareserves en jaarlijkse realistische planning;
- Van kaders die niet te relateren zijn aan de begroting naar een 1 op 1 aansluiting kaders en P&C-cyclus;
- Van kader-afhankelijke invulling lobby en fundraising naar een structurele inbedding in elk beleidskader;
- Van enkel oordeelsvormende betrokkenheid PS naar een brede vroege betrokkenheid van Provinciale Staten (VPPS);
- Van ad hoc planning PS-stukken naar een Strategische Voorraadagenda 2024 (jaarplanning) voor Statencommissies en PS.

Voor de kaders zijn er ook werksessies en diverse gesprekken met partners uit de Limburgse samenleving gevoerd ter voorbereiding. Daarnaast zijn er ook op 10 november 2023 tijdens de behandeling van de Begroting 2024 en Najaarsnota 2023 een aantal moties ingediend die daar waar mogelijk reeds een plek hebben gekregen in de voorliggende beleidskaders.

In de provinciale beleidskaders zijn daarnaast ook de inhoudelijke dwarsverbanden *tussen* de beleidskaders benoemd. Daarnaast is er een aantal generieke thema's die als rode draden door alle kaders heen spelen: het verminderen van regeldruk in provinciaal beleid, het vanuit verschillende invalshoeken werken aan de leefbaarheid, het belang van onderwijs en arbeidsmarkt, arbeidsmigratie en het werken met kennis en data.

Tenslotte wordt er in 2024 gewerkt aan visievorming rondom de thema's economie, mobiliteit, energie en wonen. Het inspelen op de lange termijn ontwikkelingen richting 2050 heeft immers nu reeds betekenis in de stappen die wij zetten. Deze integrale visieontwikkeling zullen wij vertalen in de actualisatie van onze provinciale Omgevingsvisie in 2025.

Werken aan maatschappelijke impact (doelenboom)

Gedurende deze collegeperiode is het onze inzet om als provincie concrete toegevoegde waarde te bieden en (meetbare) maatschappelijke impact te realiseren. We hebben gekozen om de gestelde maatschappelijke opgave, doelen, resultaten en activiteiten langs vier niveaus in kaart te brengen via een uniforme opzet in alle beleidskaders (de "doelenboom"). Door in de doelenboom de gewenste 'maatschappelijke impact' als vertrekpunt te nemen, is hij richtinggevend voor onze provinciale bijdrage. Tevens is de doelenboom een instrument om de voortgang en bereikte resultaten van het beleidskader te volgen. Hierbij zijn we ons ervan bewust dat niet alles binnen de directe of indirecte provinciale invloedssfeer ligt en we vaak samen met andere partners een bijdrage kunnen leveren aan het hoogst gestelde doel.

Resultaten volgen wordt pas mogelijk wanneer er zowel kwantitatief als ook kwalitatief gemonitord wordt op het behalen van de in de doelenboom opgenomen output, outcome en impact. We zullen dan ook indicatoren formuleren en deze met zorgvuldigheid verwerken in de P&C-cyclus. Hiermee is meteen de basis gelegd voor monitoring van de voortgang van de acht beleidskaders. Hiertoe komen we in de Voorjaarsnota 2024 met een concreet voorstel. Hiernaast zal er voor een aantal beleidskaders gedurende de komende collegeperiode gewerkt worden aan het ontwikkelen van nieuwe indicatoren, omdat de huidige beschikbare indicatoren ontoereikend zijn. We onderscheiden vier niveaus:

- **Impact:** De maatschappelijke impact. Een trendmatige lange-termijn ontwikkeling die niet direct beïnvloedbaar is door provinciaal beleid.
- **Outcome:** De doelstellingen waar we ons de komende periode op richten. Dit zijn doelen waar meerdere partners aan bijdragen.
- **Output:** Resultaten die de Provincie (zelf of samen met anderen) de komende periode oplevert.
- **Activiteiten:** Provinciale acties en interventies die verricht zijn om bij te dragen aan de gestelde resultaten.

Voor de eerste drie niveaus zijn er zowel doelen als indicatoren te formuleren. Wat betreft de 'doelen' staan deze reeds in de doelenbomen. Wat betreft de bijbehorende indicatoren, deze zullen de komende tijd nader geconcretiseerd worden. Gestreefd wordt om in de Voorjaarsnota hierover met een voorstel te komen zodat deze ook verwerkt kunnen worden in de P&C-cyclus. Daarmee is er een gedegen basis gelegd voor monitoring en voortgang van de 8 beleidskaders. Voor een aantal kaders zal er echter ook gewerkt worden aan het ontwikkelen van nieuwe indicatoren omdat de huidige beschikbare indicatoren ontoereikend zijn.

Organisatie van de uitvoering (slagkracht)

Elk kader heeft ook een hoofdstuk 'Organisatie van de uitvoering'. Het betreft hier ook deels een generieke passage, en deels een specifiek-inhoudelijke inkleuring per kader. De kracht van een kader is zo sterk of zo zwak als haar uitvoering. Vanuit die wetenschap zijn wij als Provincie altijd onderdeel van een groter geheel van maatschappelijke partners en collega-overheden. De slagkracht staat de komende jaren onder druk vanwege een grote arbeidsmarktkrapte die naar verwachting alleen maar zal toenemen. Of het nou gaat om de vakmensen in de energietransitie en maakindustrie, de ecologen of planologen in het ruimtelijk en landelijk domein, of de handen aan het bed, de vrijwilligers bij de voetbalclub of muziekvereniging – ambities realiseer je met de slagkracht van mensen.

Naast de arbeidsmarktkrapte is de rijksoverheid een belangrijke speler in het realiseren van de gestelde ambities in de kaders. Enerzijds vanuit wet- en regelgeving, anderzijds vanuit de financiële randvoorwaarden voor de grote opgaven van Nederland. En misschien nog wel belangrijker: de nieuwe politiek-bestuurlijke koers die uit de kabinetsformatie volgt. Alhoewel een aantal zaken weliswaar niet controversieel zijn verklaard, zullen hier nog Kamermeerderheden voor gevonden moeten worden. En voor een aantal grote controversiële onderwerpen (klimaat, migratie, landelijk gebied, Groeifonds) is er snel duidelijkheid gewenst over de koers.

Maar ook onze eigen provinciale rolopvatting is daarbij van belang. Het maakt nogal wat uit als je als provincie de regie naar je toetrekt, of juist de ruimte geeft aan de regio of partners. Een steuntje in de rug, of zelf voorop de bok. Beiden kan, maar wel weloverwogen en vervolgens ook met voldoende menskracht en de juiste rolopvatting deze keuzes implementeren. Regels kunnen knellend werken en

staan maatschappelijk initiatief soms in de weg, maar regels kunnen ook duidelijkheid en rechtszekerheid bieden voor burgers als het gaat om gelijk speelveld of handhaving. Er is in de voorliggende kaders uitgebreid ingegaan op de inhoudelijke rollen, taken en bevoegdheden die de provincie ook zelf heeft c.q. ambieert.

Financiën en proces van taakstelling

In tegenstelling tot de voorgaande periode is bewust ervoor gekozen om ook de bestaande middelen mee te nemen in het beleidskader. Er zit de komende 4 jaar immers nog bijna € 1 mld. aan structurele middelen in de begroting en er loopt voor € 200 mln. aan beleid uit de vorige coalitieperiode door in deze coalitie. Daarmee zijn de totaal € 207 mln. intensiveringen slechts een klein deel van hoe wij de komende periode uitvoering geven aan de ambities van dit college. Daarom is het zeer wezenlijk om ook deze structurele en doorlopende middelen mee te nemen en te beschrijven in de voorliggende kaders. Zo houdt u aansluiting met de begroting en de daaropvolgende verantwoording in de voorjaarsnota, najaarsnota en jaarstukken.

De intensiveringsmiddelen zijn in de begroting omgezet naar programma reserves. In onderstaand overzicht ziet u welke middelen aan de hand van deze beleidskaders worden ingezet.

€ '000	Ingezet programma reserve		Restant programma reserves		Totaal
Provincie midden in de samenleving	€	900	€	16.000	€ 16.900
Perspectief voor het landelijk gebied	€	-	€	14.000	€ 14.000
Samen leven en bestaanszekerheid	€	350	€	26.650	€ 27.000
Werken aan een toekomstbestendige economie	€	-	€	45.000	€ 45.000
Nieuwe energie en een schoon leefmilieu	€	-	€	10.000	€ 10.000
Leefbare steden en dorpen	€	-	€	35.000	€ 35.000
Cultuur en erfgoed voor iedereen	€	5.010	€	24.990	€ 30.000
Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	€	-	€	10.000	€ 10.000
Onvoorzien			€	19.000	€ 19.000
Totaal	€	6.260	€	200.640	€ 206.900

Daar waar reeds de programmareserve wordt ingezet, zal bij de besluitvormende behandeling tevens de bijbehorende begrotingswijziging voorgelegd worden. U zult ook zien dat een deel van het beleid nog in ontwikkeling is en dat in veel gevallen de programma reserves nog niet (geheel) worden aangesproken. Dat is een positieve ontwikkeling voor het budgetrecht van PS en de beoogde transparantie. Inzet van middelen wordt pas voorgelegd op het moment dat het college én PS kunnen doorgronden waar ze “ja” tegen zeggen.

Het eerstvolgende moment om middelen uit de programma reserve volgt snel, namelijk op 28 juni bij vaststelling van de voorjaarsnota. Ondertussen gaat uitvoering gewoon volledig door uit de bestaande middelen, inclusief van overgeboekte middelen uit voorgaande jaar. Zo is de doorontwikkeling gemaakt naar:

1. Minder kaders en meer integraliteit
2. Kaders die gaan over álle middelen
3. Zorgvuldige omgang met het budgetrecht waar beleidsvorming en vrijgeven van middelen hand in hand gaan.

Wij zien dat de uitvoeringskracht onder druk staat. Dat maakt het noodzakelijk om parallel aan het formuleren van nieuw beleid ook keuzes te maken in het staande beleid. Want alleen met focus kunnen de ambities gerealiseerd worden. Het proces rondom de taakstelling van € 50 mln. vormt hier een goed instrument voor. De uitkomsten hiervan leggen wij voor bij de Voorjaarsnota 2024.

Conditioneel voor geslaagde uitvoering is:

1. Dat het rijk en andere partners hun rol pakken (in financiële, wettelijk of uitvoerende zin).
2. Dat GS en PS heldere prioriteiten stellen, en daarmee samenhangend ook besluit wat wij niet, minder of anders gaan doen.
3. Dat rijksmiddelen (en eigen middelen) ook voor uitvoeringskosten aangewend gaan worden.

Sonderende vragen

Het college heeft ervoor gekozen om voor de acht beleidskaders steeds drie sonderende vragen centraal te stellen:

1. *Voor alle provinciale concept-beleidskaders is er een zogeheten 'doelenboom' opgesteld waarin de provinciale bijdrage aan de gewenste maatschappelijke impact is beschreven. In de doelenboom van het concept-beleidskader Leefbare Steden en Dorpen geven we een overzicht van de impact, outcome, output en activiteiten die we met dit beleidskader beogen. Hoe reflecteert u hierover?*
2. *Alle provinciale concept-beleidskaders hebben een paragraaf opgenomen over de 'organisatie van de uitvoering'. Daarin zijn de provinciale rol en de afhankelijkheden beschreven die in de uitvoering aan de orde zijn. Hoe reflecteert u hierover?*
3. *In de voorbereiding van het beleidskader bent u via PS on tour en werkbezoeken geïnformeerd over een aantal thema's uit het kader. Over welke thema's zou u in 2024 verder nog nader geïnformeerd willen worden, hetzij via een infosessie, hetzij via een werkbezoek?*

Wij kijken uit naar de eerste (sonderende) bespreking met uw Staten in de Statencommissie Leefomgeving op 26 januari 2024.

Gedeputeerde Staten van Limburg

voorzitter

secretaris

Sonderend stuk – 1 minuut versie

1. Onderwerp

Sonderend stuk Beleidskader Leefbare Steden en Dorpen

2. Inleiding/aanleiding incl. beoogd resultaat

Wat verstaan we onder leefbaarheid met betrekking tot steden en dorpen? Leefbaarheid kent een belangrijk uitgangspunt: het gaat om de relatie tussen de inwoner en de eigen leefomgeving. Bij de leefomgeving horen niet alleen de kenmerken die fysiek zichtbaar zijn (de woning, de bushaltes of de bomen), maar ook de aanwezige sociale kenmerken (de sociale cohesie, het verenigingsleven en de veiligheid). Wanneer deze leefomgeving, met haar sociale en fysieke kenmerken, aansluit bij de behoeften van de inwoner, spreken we van een leefbare omgeving. Inwoners uit Eckelrade kunnen hele andere behoeften hebben met betrekking tot hun leefomgeving dan de inwoners van een woonwijk in Venlo. Hiermee is leefbaarheid dus per definitie plaatsgebonden en afhankelijk van de specifieke omstandigheden, de kenmerken van een locatie en van de mensen die hier wonen. Dit betekent dat we als provinciale overheid midden in de samenleving moeten staan om gebiedsgericht te bezien wat er nodig is om de leefbaarheid in onze Provincie in stand te houden of zelfs te verbeteren.

Vanuit het beleidskader 'Leefbare Steden en Dorpen 2024-2027' versterken we de leefbaarheid door middel van het Leefbaarheidsfonds te investeren in de fysieke leefomgeving, door de juiste omstandigheden te creëren voor de realisatie van een woningvoorraad die aansluit op de behoefte van de regio en door te sturen op samenhangende ruimtelijke keuzes voor meer omgevingskwaliteit.

De ambitie van dit beleidskader komt concreet naar voren in de volgende drie lange-termijn doelstellingen:

1. Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen;
2. Toekomstbestendige, passende woonruimte voor iedereen die in Limburg wil wonen;
3. Balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving.

3. Bevoegdheid

Het vaststellen van de beleidskaders voor het provinciale beleid is een bevoegdheid van Provinciale Staten.

4. Verzoek aan de Statencommissie de navolgende vragen te beantwoorden

Aan de Statencommissie Leefomgeving (LEO) worden de sonderende vragen gesteld zoals geformuleerd in de uniforme aanbiedingsbrief voor de 8 kaders.

5. Risico's / toets duurzaamheidparagraaf

In het kader is onder in paragraaf "Organisatie van de uitvoering" beschreven welke afhankelijkheden en risico's er zijn. Steeds meer zijn wij afhankelijk van samenwerkingspartners, omgevingsfactoren en het Rijk. Nagenoeg iedere opgave wordt gekenmerkt door een ingewikkeld samenspel tussen onze ruimtelijk, economische en natuur opgave. Daarnaast zien wij dat het takenpakket van de Provincie groeit. Bovenop de bestaande wettelijke taken en het doorlopend beleid, komen deze nieuwe eigen ambities én het vanuit Rijk aanvullende taken of verzwaren van de wettelijke taak. Bovendien is de aard van de opgaven - onderdeel van de grote transities – aan het veranderen: het vraagt steeds meer een slagvaardige impactgerichte organisatie. Dit vraagt meer dan voorheen een realistische blik op de uitvoerbaarheid van plannen.

Sonderend stuk

1. Onderwerp

Sonderend stuk Beleidskader Leefbare Steden en Dorpen

2. Inleiding/aanleiding incl. beoogd resultaat

Wat verstaan we onder leefbaarheid met betrekking tot steden en dorpen? Leefbaarheid kent een belangrijk uitgangspunt: het gaat om de relatie tussen de inwoner en de eigen leefomgeving. Bij de leefomgeving horen niet alleen de kenmerken die fysiek zichtbaar zijn (de woning, de bushaltes of de bomen), maar ook de aanwezige sociale kenmerken (de sociale cohesie, het verenigingsleven en de veiligheid). Wanneer deze leefomgeving, met haar sociale en fysieke kenmerken, aansluit bij de behoeften van de inwoner, spreken we van een leefbare omgeving. Inwoners uit Eckelrade kunnen hele andere behoeften hebben met betrekking tot hun leefomgeving dan de inwoners van een woonwijk in Venlo. Hiermee is leefbaarheid dus per definitie plaatsgebonden en afhankelijk van de specifieke omstandigheden, de kenmerken van een locatie en van de mensen die hier wonen. Dit betekent dat we als provinciale overheid midden in de samenleving moeten staan om gebiedsgericht te bezien wat er nodig is om de leefbaarheid in onze Provincie in stand te houden of zelfs te verbeteren.

Vanuit het beleidskader 'Leefbare Steden en Dorpen 2024-2027' versterken we de leefbaarheid door middel van het Leefbaarheidsfonds te investeren in de fysieke leefomgeving, door de juiste omstandigheden te creëren voor de realisatie van een woningvoorraad die aansluit op de behoefte van de regio en door te sturen op samenhangende ruimtelijke keuzes voor meer omgevingskwaliteit.

Het beleidskader 'Samen leven en Bestaanszekerheid 2024-2027' focust juist op de sociale kenmerken van leefbaarheid. Beide kaders hebben een gebiedsgericht onderdeel (LSeD: Leefbaarheidsfonds/gebiedsgerichte aanpak en SLB: Krachtige wijken en dorpen), hierbinnen zoeken we gecoördineerd naar samenwerking. Elkaar steunen is mogelijk maar niet verplicht en wordt bepaald door de lokale leefbaarheidsbehoefte.

De ambitie van dit beleidskader komt concreet naar voren in de volgende drie lange-termijn doelstellingen:

1. Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen;
2. Passende woonruimte voor iedereen die in Limburg wil wonen;
3. Balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving.

3. Bevoegdheid

Het vaststellen van de kaders voor het provinciale beleid is een bevoegdheid van Provinciale Staten.

4. Verzoek aan de Statencommissie de navolgende vragen te beantwoorden

Aan de Statencommissie Leefomgeving (LEO) worden de volgende drie sonderende vragen gesteld:

1. Voor alle provinciale concept-beleidskaders is er een zogeheten 'doelenboom' opgesteld waarin de provinciale bijdrage aan de gewenste maatschappelijke impact is beschreven. In de doelenboom van het concept-beleidskader Leefbare Steden en Dorpen geven we een overzicht van de impact, outcome, output en activiteiten die we met dit beleidskader beogen. Hoe reflecteert u hierover?
2. Alle provinciale concept-beleidskaders hebben een paragraaf opgenomen over de 'organisatie van de uitvoering'. Daarin zijn de provinciale rol en de afhankelijkheden beschreven die in de uitvoering aan de orde zijn. Hoe reflecteert u hierop?
3. In de voorbereiding van het beleidskader bent u via PS on tour en werkbezoeken geïnformeerd over een aantal thema's uit het kader. Over welke thema's zou u in 2024 verder nog nader geïnformeerd willen worden, hetzij via een infosessie, hetzij via een werkbezoek?

5. Risico's

In het kader is onder in paragraaf "Organisatie van de uitvoering" beschreven welke afhankelijkheden en risico's er zijn. Steeds meer zijn wij afhankelijk van samenwerkingspartners, omgevingsfactoren en het Rijk. Nagenoeg iedere opgave wordt gekenmerkt door een ingewikkeld samenspel tussen onze ruimtelijk, economische en natuur opgave. Daarnaast zien wij dat het takenpakket van de Provincie groeit. Bovenop de bestaande wettelijke taken en het doorlopend beleid, komen deze nieuwe eigen ambities én het vanuit Rijk aanvullende taken of verzwaren van de wettelijke taak. Bovendien is de aard van de opgaven - onderdeel van de grote transitie – aan het veranderen: het vraagt steeds meer een slagvaardige impactgerichte organisatie. Dit vraagt meer dan voorheen een realistische blik op de uitvoerbaarheid van plannen.

6. Toelichting / kernargumenten/ onderbouwing

De Limburgse opgaven rondom huisvesting, leefbaarheid en ruimtelijke ordening zijn ieder complex. Zo gaat het bij de huisvestingsopgave niet enkel om woonwensen en betaalbaarheid, maar ook bijvoorbeeld om de zorg voor het Limburgse landschap, verduurzaming en waterveiligheid. Bij de leefbaarheidsopgave kiezen we er als Provincie voor om niet alleen naar de fysieke kant van het vraagstuk te kijken, maar ook naar de sociale kant. Bij de ruimtelijke ordening is het integraal wegen van ruimteclaims, waaronder die van de leefbaarheids- en huisvestingsopgave, en het sturen op samenhang wat ons betreft de kern van het werk. We hebben simpelweg niet de tijd, de mensen of de ruimte om de opgaven los van elkaar aan te pakken. Een integrale aanpak waarbij de verschillende vraagstukken in samenhang worden gezien is dan ook nodig.

Ten aanzien van de opgaven in dit beleidskader is ook sterke sturing een vereiste. Alleen door regie te nemen kan de juiste ontwikkeling op de juiste plek met de benodigde omgevingskwaliteit worden gerealiseerd en kan gekomen worden tot meervoudig ruimtegebruik. In de samenwerking tussen overheden heeft de Provincie als middenbestuur het juiste schaalniveau, de benodigde kennis en inzicht om deze regie te nemen. Het Rijk ziet de Provincie steeds meer als regievoerende overheidslaag en legt dit ook vast in wetgeving. Waar belangen conflicteren dient de Provincie steeds vaker de keuzes te maken. Deze keuzes zijn gebaseerd op een uitlegbare visie en ontwikkelperspectief voor Limburg. Deze visie is in afstemming met partners opgesteld (de Provinciale Omgevingsvisie) en wordt gedurende deze collegeperiode herijkt.

Met de (nog in te voeren) Wet versterking regie Volkshuisvesting (WvrV), krijgt de Provincie ook een stevigere rol toegedicht op het woondossier. Regie van de Rijksoverheid en de Provincie op de woningmarkt wordt via deze wet versterkt door een versteviging van het juridisch instrumentarium. Ook hebben we als Provincie een stimulerende en aanjagende rol richting partners om aan de gemaakte afspraak uit de Woondeal Limburg van minimaal 26.550 woningen te voldoen en om daar waar zich kansen aandienen bij te dragen aan de ambitie van 20.000 extra woningen. Mogelijke locaties voor de eerste 3.000 woningen van deze ambitie (6 grootschalige OV- knooppunten [Intercity stations] en dorps- en stadsranden) worden momenteel samen met gemeenten nader uitgewerkt. De samenwerking tussen de overheden, woningcorporaties, markt (bouwers) en bewoners wordt geïntensiveerd en wordt aan verschillende tafels verankerd in duidelijke afspraken over de bouwprogrammering en ieders aandeel daarin.

Elke stad, dorp, wijk of buurt staat voor een eigen pakket aan grote maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. Bij de opgaven geschetst in dit beleidskader is het belangrijk om te realiseren dat de leefbaarheid en de daarbij behorende behoeften zich op verschillende manieren kunnen uiten en dat dit vraagt om een gebiedsgerichte blik. Inwoners weten vaak goed wat nodig is en wat werkt. Juist daarom stellen we de inwoner en het inwonersinitiatief als vertrekpunt voor investeringen in de fysieke leefomgeving. Wij zien het als onze rol om te ondersteunen, verbinden en faciliteren, en daarmee een bijdrage te leveren aan het behouden en verbeteren van de leefbaarheid.

Vanuit het beleidskader ‘Leefbare Steden en Dorpen 2024-2027’ zetten we in op het versterken van leefbaarheid door het verbeteren van de leefomgeving, werken we met partners aan een spoedige realisatie van voldoende passende en betaalbare woningen en werken we aan leefbare steden en dorpen die immers belangrijk zijn voor ons alledaagse leven, onze identiteit en het vestigingsklimaat.

De ambitie van dit beleidskader komt concreet naar voren in de volgende drie lange-termijn doelstellingen:

1. **Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen;**
2. **Passende woonruimte voor iedereen die in Limburg wil wonen;**
3. **Balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving.**

Deze lange-termijn doelstellingen laten zich vertalen naar concretere doelen voor 2027, met Provinciale activiteiten en bijbehorende instrumenten, welke ieder bijdragen aan het behalen van deze doelen. Allereerst kiezen we voor een (gebiedsgerichte) aanpak van lokale leefbaarheidsproblematieken in de fysieke leefomgeving, die we vanuit dit kader samen met partners aanpakken. Hiertoe worden middelen vanuit het Leefbaarheidsfonds beschikbaar gesteld (*doelstelling 1*). Naast deze lokale (maar ook integrale) focus, blijven we ook Limburg-breed inzetten op de realisatie van voldoende en passende, betaalbare woonruimte voor elke (toekomstige) Limburgse inwoner (*doelstelling 2*). Veel vraagstukken grijpen op elkaar in, waarbij een ‘sectorale’ benadering weliswaar snel en afgebakend tot deelresultaten leidt, maar mogelijk wel tot minder publieke waarde voor inwoners van een gebied, wijk of regio. Hierom komt provinciale sturing op de ‘samenhang der dingen’ ook aan de orde, met name in het ruimtelijk domein (*doelstelling 3*).

7. Afweging van alternatieven en motivering gemaakte keuze / toets duurzaamheidsparagraaf

Er is in Nederland weliswaar sprake van een algemene positieve ontwikkeling van de leefbaarheid, maar tegelijkertijd verschild deze wel sterk per landsdeel en daarbinnen per gemeente.¹ Landsdeel Zuid (Limburg en Noord-Brabant) blijft achter op deze positieve ontwikkeling en had anno 2020 gemiddeld genomen de minst gunstige leefbaarheidsscore. Ook is er binnen Limburg een duidelijke stedelijke groep van gebieden die qua ontwikkeling van de leefbaarheid stilstaat en niet meekomt met de positieve trend, zoals enkele Parkstad-gemeenten, maar ook Maastricht en Venlo. Echter, niet alleen in de steden is er sprake van problematiek rondom leefbaarheid. Juist in niet-stedelijke gebieden wordt er op de dimensie *voorzieningen* slechter gescoord (bijvoorbeeld op aanwezigheid van onderwijs en zorg, maar ook op de toegankelijkheid van openbaar vervoer). Dit terwijl het voorzieningenniveau in dorpen en kleine kernen als cruciaal wordt gezien voor de lokale leefbaarheid. “Een school uit het dorp is de ziel uit het dorp”.² Vanuit dit kader richten we ons dan ook op de gehele Provincie en zijn de lokale behoeften van inwoners in relatie tot hun leefomgeving leidend.

De beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van de woningvoorraad is ook in grote mate bepalend voor de leefbaarheid in Limburg. Het doorzetten van de huishoudensverdunding (minder personen per huishouden) betekent dat we een alsmaar toenemend aantal huishoudens zien. De behoefte aan passende woningen op de korte termijn stijgt hierdoor, maar verandert ook. De groeiende behoefte doet zich in Limburg met name voor in het goedkopere segment (sociale huur, midden huur en goedkope koop), terwijl juist in dit segment de afgelopen jaren het aanbod van voornamelijk sociale huurwoningen is afgenomen als gevolg van landelijk beleid en de daarmee samenhangende financiële positie van corporaties. Bovendien is het steeds lastiger om in dit goedkope segment nieuwe woningen van voldoende kwaliteit bij

¹ Atlas Research (2022). “Leefbaarheid in Nederland 2020. Een analyse op basis van de Leefbarometer 3.0”. Online beschikbaar: <https://www.leefbaarometer.nl/resources/rapport-leefbaarheid-in-nederland-2020.pdf>

² Platform 31 (2022). “Leefbaarheid en veiligheid op het platteland. Eindrapportage”. Online beschikbaar: [Leefbaarheid-en-veiligheid-in-dorpen \(platform31.nl\)](https://www.platform31.nl/leefbaarheid-en-veiligheid-in-dorpen)

te bouwen. Oorzaken hiervan zitten in de stijgende materiaal- en bouwrijzen, in combinatie met een steeds omvangrijker eisenpakket voor nieuwbouw. Ook is het door het grote personeelstekort in de sector en door andere maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de stikstofproblematiek en netcongestie, erg moeilijk om de snelheid van de woningbouwrealisatie vast te houden en door te trekken naar de toekomst. Dat personeelstekort manifesteert zich ook in sectoren als de zorg, reden voor de Rijksoverheid en de zorgsector om zich beter in te richten op het kunnen ontvangen van ondersteuning, hulp en zorg in de thuissituatie. Dit alles maakt het vinden van een passende woning steeds moeilijker, en in het bijzonder voor specifieke aandachtsgroepen, waaronder ouderen.

De opgave in Limburg beperkt zich, zeker als we kijken naar de mismatch tussen aanbod en behoefte, niet tot nieuwbouw. De huisvestingsopgave bestaat ook uit verbouwen, vervangen en onttrekken. Binnen de afspraken met het Rijk is het van belang om deze brede opgave voortdurend in het oog te houden en samen met onze partners te kijken hoe we dit kunnen realiseren. Ook wordt er vanuit de huisvestingsopgave naar de brede leefbaarheidsopgave gekeken, en naar hoe we door slimme combinaties te maken meerdere doelen kunnen realiseren om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren.

De grote maatschappelijke opgaven, waarvan de aanpak van het woningtekort één van de vele is, vragen veel fysieke ruimte en zullen de inrichting van Limburg veranderen. De intensieve(re) benutting van de fysieke leefomgeving zet ook de kwaliteit van deze leefomgeving, en daarmee de leefbaarheid, onder druk. Het is dan ook niet gek dat het domein 'Ruimtelijke Ordening' terug van weggeweest is en dat er wordt gevraagd om meer regie vanuit de verschillende overheidslagen binnen het ruimtelijke domein. We hebben met elkaar een ruimtelijke 'puzzel' te leggen in een zich voortdurend ontwikkelend speelveld (zie hiervoor themalijn 3). Bij het leggen van deze puzzel bewaken we onze verantwoordelijkheid om een goede belangenafweging te maken rond leefbaarheid, omgevingskwaliteit en een veilige leefomgeving. Met oog voor sociale draagkracht van wijken en dorpen.

8. Relatie met Programmabegroting – financiële aspecten

Het kader Leefbare Steden en Dorpen valt onder het begrotingsprogramma 5 "Leefbare Steden en dorpen" en is opgebouwd uit de begrotingsproducten 5.1.1 Leefbare steden en dorpen, Toekomstbestendige woonruimte, Kwaliteit met minder ruimte en Bodem en ondergrond.

In het kader is naast de reguliere begrotingsposten in de lopende begroting, een eerste *indicatieve* verdeling van de intensiveringsmiddelen opgenomen voor de periode 2024 t/m 2027. In het definitieve statenvoorstel zullen wij aangeven welke deel van deze intensiveringsmiddelen wij voor 2024 reeds willen inzetten en ook ter goedkeuring vragen aan uw Staten.

9. Juridische aspecten – deregulering

Daar waar mogelijk en gewenst zullen wij procedures waarvoor de Provincie verantwoordelijkheid draagt versnellen en/of stimuleren waar kan. Tegelijkertijd zullen wij ook als regulerende overheid streng zijn als de kwaliteit van het leefmilieu in Limburg of de veiligheid van Limburgers in het geding is.

10. Verbindingslijnen en andere visies

Onder de verschillende themalijnen zijn de inhoudelijk relevante dwarsverbanden genoemd met de andere beleidskaders die u gelijktijdig met dit beleidskader ontvangt.

De definitie van leefbaarheid is in een informatiesessie met Provinciale Staten besproken. Gedeputeerde Staten heeft geconcludeerd dat alle beleidskaders op enigerlei wijze bijdragen aan de leefbaarheid van Limburg en dat deze definitie dan ook breed gehanteerd wordt in de kaderstelling. In het bijzonder is

afstemming gevonden met het beleidskader *Samen leven en Bestaanszekerheid* waar het gaat om de relatie tussen de sociale cohesie en de fysieke ruimte en gebiedsgericht werken.

11. Verdere planning, procedure en uitvoering

Na de sonderende bespreking in uw Statencommissie Leefomgeving van 26 januari 2024, zal op basis daarvan een statenvoorstel opgesteld worden ter bespreking opnieuw in uw Statencommissie van 15 maart 2024. Indien uw Staten het besluit rijp achten kan hierover besloten worden in de Provinciale Statenvergaderingen van 5 april 2024.

12. Periodieke informatie/sturingsinformatie

- Via Jaarstukken en Begroting**
  - Paragraaf Projecten
  - Paragraaf Financieringen
  - Paragraaf Verbonden Partijen
  - Paragraaf Bedrijfsvoering
  - Programmaverantwoording
- Voortgangsrapportages Regeling grote Projecten**

13. Evaluatie

In het coalitieakkoord *Elke Limburg telt!* is afgesproken dat bezien wordt of het college met de gekozen richting en tussentijdse resultaten van het coalitieakkoord in het voorjaar van 2025 op koers ligt.

14. Communicatie

Hierbij willen we u deelgenoot maken van de toezeggingen en moties die meegenomen zijn in voorliggend beleidskader:

Toezegging 9286 Provinciale Staten 30-06- 2023 7.1. G-23-004 Statenvoorstel inzake Voorjaarsnota 2023, brief GS van 16-5-2023 (GS DOC-00481928) Gedeputeerde Theuns zegt toe de mogelijkheid te onderzoeken om de *groene schoolpleinen* een plek te geven in het leefbaarheidsfonds voor de behandeling van de begroting 2024.

Toezegging 9285 (PS) Provinciale Staten 30-06- 2023 7.1. G-23- 004 Statenvoorstel inzake Voorjaarsnota 2023, brief GS van Gedeputeerde Theuns zegt toe in de *verdeling van de gelden van het leefbaarheidsfonds rekening te houden met de definitie van het begrip leefbaarheid*.

Toezegging 9284 (PS) Provinciale Staten 30-06- 2023 7.1. G-23- 004 Statenvoorstel inzake Voorjaarsnota 2023, brief GS van 16-5-2023 (GS DOC-00481928) Gedeputeerde Theuns zegt toe om voor de behandeling van de begroting 2024 te komen met een *goede definitie van het begrip leefbaarheid*.

Motie 2982 Jetten inzake Definitie Leefbaarheid(sfonds)

Motie 3014 Berghorst inzake Grip op arbeidsmigratie

Gewijzigde Motie 2999 Absil c.s. inzake naar een ambitieuze omgevingsvisie (*punten 1 & 2*)

Gewijzigde Motie 3034 Jetten inzake Uitvoering van het Natuurprogramma Lijn 3

Gewijzigde Motie 3003 Wolters Gregório c.s. inzake Stimuleringsregeling zorgbuurthuizen Limburg

15. Meegezonden bijlagen

Beleidskader Leefbare Steden en Dorpen, incl. 2 bijlagen:

- Bijlage 1 Definitie leefbaarheid;
- Bijlage 2 Doelenboom kader Leefbare Steden en Dorpen.

CONCEPT - Beleidskader

Leefbare steden en dorpen

2024-2027

provincie limburg

Inhoud

Inleiding	3
1. Welke ontwikkelingen spelen er en wat zijn de maatschappelijke opgaven voor Limburg?	4
1.1 Leefbaarheid	4
1.2 Wonen	4
1.3 Ruimte	4
2. Waarom en op welke wijze kan de Provincie Limburg daar een bijdrage aan leveren?	6
3. Wat is de inhoudelijke scope voor de periode 2024-2027?	8
4. Wat willen we bereiken (doelen) en hoe meten we onze impact (indicatoren)?	9
4.1 Doelenboom	9
4.2 Verantwoord werken met data en kennis	9
5. Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen	11
5.1 Doel en activiteiten	12
5.2 Onze uitgangspunten	12
5.3 Het Leefbaarheidsfonds	13
5.3.1 Drie schaalniveaus	13
5.3.2 Beoordeling van initiatieven	15
5.4 Welke dwarsverbanden liggen er met andere kaders en waar versterken we elkaar?	16
6. Passende woonruimte voor iedereen die in Limburg wil wonen	17
6.1 Doelen	17
6.2 Versneld uitvoeren Woondeal Limburg	18
6.3 Regie op de Volkshuisvesting en verrijken Woondeal	19
6.4 Limburgse Aanpak Bebouwde Omgeving	20
6.5 Welke dwarsverbanden liggen er met andere kaders en waar versterken we elkaar?	21
7. Balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving	23
7.1 Doel	23
7.2 Ruimtelijk Voorstel, Ruimtelijk arrangement, Omgevingsvisie en Omgevings-verordening	23
7.3 Agenda bodem en ondergrond 2024-2030	24
7.4 Uitvoering wettelijke taken en uitgangspunten	24
7.5 Welke dwarsverbanden liggen er met andere kaders en waar versterken we elkaar?	25
8. Organisatie van de uitvoering	26
8.1 Moet 't? Prioriteitstelling, rol en uitvoeringsniveau	26
8.2 Kan 't? Middelen, externe afhankelijkheden en samenwerking	26
8.3 Werkt 't?	26
9. Financiën	28
9.1 Bestaande middelen	28
9.2 Inzet programmareserve	29
9.3 Cofinanciering, funding en bijdragen van partners	31
10. Voortgangsrapportages, monitoring en bijsturing	32

Inleiding

Of het nu gaat om energie, klimaat, de woningbouwopgave, mobiliteit, landbouw, water of sociale rechtvaardigheid: de opgaven in Nederland zijn groot. We staan aan de vooravond van wat 'de grote verbouwing van Nederland' wordt genoemd. Alleen al het beeld tot 2030 maakt duidelijk dat er in Limburg simpelweg niet genoeg ruimte is om alle opgaven en doelen een plek te geven. Door slimme combinaties kunnen we ruimtewinst boeken, maar dit is niet altijd mogelijk. We zullen dus heldere ruimtelijke keuzes moeten maken.

Deze keuzes maken we niet alleen omdat we tegen de grenzen van de beschikbare ruimte aanlopen, maar ook omdat we langs de lijn van deze keuzes kansen zien om bij te dragen aan de kwaliteit van de leefomgeving en om mede vorm te geven aan het Limburg dat we *willen* zijn. Door te sturen op 'de samenhang der dingen' en door te investeren in de kwaliteit van de woon- en leefomgeving zorgen we de komende periode voor een verbeterde leefbaarheid in onze Provincie, zowel op het platteland als in de steden. Hierbij hebben we aandacht voor de relatie tussen inwoner en de eigen leefomgeving en kijken we gebiedsgericht wat er nodig is. Dit maakt van Limburg niet alleen een aantrekkelijke omgeving om in te leven, maar stelt ons, met een krachtig platteland en sterke steden, ook in staat om in te spelen op de veranderingen die op ons afkomen.

De afgelopen jaren hebben gemeenten, woningcorporaties, bedrijven en inwoners, samen met de Provincie forse investeringen gedaan in de leefbaarheid van Limburgse dorpen en steden. Toch staat die leefbaarheid in Limburg op veel plekken nog onder druk. Waar in plattelandskernen steeds meer voorzieningen dreigen te verdwijnen en de bereikbaarheid achteruit gaat, zien we hoe in steden armoede zich concentreert in specifieke wijken met slechte woonomstandigheden, weinig ontmoetingsplekken en een lage sociale cohesie. Niet voor niets is leefbaarheid de rode draad die door het coalitieakkoord 'Elke Limburger telt!' loopt. We stellen hiermee een college-brede ambitie om met onze inzet bij te dragen aan de leefbaarheid voor elke Limburger.

Leefbaarheid kent een belangrijk uitgangspunt: het gaat om de *relatie* tussen de inwoner en de eigen leefomgeving. Bij de leefomgeving horen niet alleen de kenmerken die fysiek zichtbaar zijn (de woning, de bushaltes of de bomen), maar ook de aanwezige sociale kenmerken (de sociale cohesie, het verenigingsleven en de veiligheid). Wanneer deze leefomgeving, met haar sociale en fysieke kenmerken, aansluit bij de behoeften van de inwoner, spreken we van een leefbare omgeving.¹ Inwoners uit St. Geertruid kunnen hele andere behoeften hebben met betrekking tot hun leefomgeving dan de inwoners van een woonwijk in Venlo. Hiermee is leefbaarheid dus per definitie plaatsgebonden en afhankelijk van de specifieke omstandigheden, de kenmerken van een locatie en van de mensen die hier wonen. Dit betekent dat we als provinciale overheid midden in de samenleving moeten staan om gebiedsgericht te bezien wat er nodig is om de leefbaarheid in onze Provincie in stand te houden of zelfs te verbeteren.

Vanuit het beleidskader '*Leefbare Steden en Dorpen 2024-2027*' versterken we de leefbaarheid door middel van het Leefbaarheidsfonds te investeren in de fysieke leefomgeving, door de juiste omstandigheden te creëren voor de realisatie van een woningvoorraad die aansluit op de behoefte van de regio en door te sturen op samenhangende ruimtelijke keuzes voor meer omgevingskwaliteit. Dit nieuwe beleidskader vervangt het kader Kwaliteit Limburgse Centra (2020), de Limburgse Agenda Wonen (2020) en vormt de basis voor de actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie (2021).

---

¹ Op 14 november 2023 is door Gedeputeerde Staten een gezamenlijke definitie van het begrip *leefbaarheid* vastgesteld. De uitwerking van deze definitie ligt aan de basis van dit kader en de uitwerking van het Leefbaarheidsfonds (themalijn 1), maar wordt ook gehanteerd in de andere beleidskaders. Voor een volledige uitwerking van de definitie: zie *bijlage 1*.

1. Welke ontwikkelingen spelen er en wat zijn de maatschappelijke opgaven voor Limburg?

1.1 Leefbaarheid

Er is in Nederland weliswaar sprake van een algemene positieve ontwikkeling van de leefbaarheid, maar tegelijkertijd verschilt deze wel sterk per landsdeel en daarbinnen per gemeente.² Landsdeel Zuid (Limburg en Noord-Brabant) blijft achter op deze positieve ontwikkeling en had anno 2020 gemiddeld genomen de minst gunstige leefbaarheidsscore. Ook is er binnen Limburg een duidelijke stedelijke groep van gebieden die qua ontwikkeling van de leefbaarheid stilstaat en niet meekomt met de positieve trend, zoals enkele Parkstad-gemeenten, maar ook Maastricht en Venlo. Echter, niet alleen in de steden is er sprake van problematiek rondom leefbaarheid. Juist in niet-stedelijke gebieden wordt er op de dimensie *voorzieningen* slechter gescoord (bijvoorbeeld op aanwezigheid van onderwijs en zorg, maar ook op de toegankelijkheid van openbaar vervoer).³ Dit terwijl het voorzieningenniveau in dorpen en kleine kernen als cruciaal wordt gezien voor de lokale leefbaarheid. “Een school uit het dorp is de ziel uit het dorp”.⁴ Vanuit dit kader richten we ons dan ook op de gehele Provincie en zijn de lokale behoeften van inwoners in relatie tot hun leefomgeving leidend.

1.2 Wonen

De beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van de woningvoorraad is ook in grote mate bepalend voor de leefbaarheid in Limburg. Het doorzetten van de huishoudensverdunding (minder personen per huishouden) betekent dat we een alsmaar toenemend aantal huishoudens zien. De behoefte aan passende woningen op de korte termijn stijgt hierdoor, maar verandert ook. De groeiende behoefte doet zich in Limburg met name voor in het goedkopere segment (sociale huur, midden huur en goedkope koop), terwijl juist in dit segment de afgelopen jaren het aanbod van voornamelijk sociale huurwoningen is afgenomen als gevolg van landelijk beleid en de daarmee samenhangende financiële positie van corporaties. Bovendien is het steeds lastiger om in dit goedkope segment nieuwe woningen van voldoende kwaliteit bij te bouwen. Oorzaken hiervan zitten in de stijgende materiaal- en bouwrijzen, in combinatie met een steeds omvangrijker eisenpakket voor nieuwbouw. Ook is het door het grote personeelstekort in de sector en door andere maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de stikstofproblematiek en netcongestie, erg moeilijk om de snelheid van de woningbouwrealisatie vast te houden en door te trekken naar de toekomst. Dat personeelstekort manifesteert zich ook in sectoren als de zorg. Dit is reden voor de Rijksoverheid en de zorgsector om zich beter in te richten op het kunnen ontvangen van ondersteuning, hulp en zorg in de thuissituatie. Dit alles maakt het vinden van een passende woning steeds moeilijker, en in het bijzonder voor specifieke aandachtsgroepen, waaronder ouderen.

De opgave in Limburg beperkt zich, zeker als we kijken naar de mismatch tussen aanbod en behoefte, niet tot nieuwbouw. De huisvestingsopgave bestaat ook uit verbouwen, vervangen en onttrekken. Binnen de afspraken met het Rijk is het van belang om deze brede opgave voortdurend in het oog te houden en samen met onze partners te kijken hoe we dit kunnen realiseren. Ook wordt er vanuit de huisvestingsopgave naar de brede leefbaarheidsopgave gekeken, en naar hoe we door slimme combinaties te maken meerdere doelen kunnen realiseren om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren.

1.3 Ruimte

De grote maatschappelijke opgaven, waarvan de aanpak van het woningtekort één van de vele is, vragen veel fysieke ruimte en zullen de inrichting van Limburg veranderen. De intensieve(re) benutting van de fysieke leefomgeving zet ook de kwaliteit van deze leefomgeving, en daarmee de leefbaarheid,

² Atlas Research (2022). “Leefbaarheid in Nederland 2020. Een analyse op basis van de Leefbaarometer 3.0”. Online beschikbaar: <https://www.leefbaarometer.nl/resources/rapport-leefbaarheid-in-nederland-2020.pdf>

³ Zie Atlas Research (2022), Voetnoot 2.

⁴ Platform 31 (2022). “Leefbaarheid en veiligheid op het platteland. Eindrapportage”. Online beschikbaar: [Leefbaarheid-en-veiligheid-in-dorpen \(platform31.nl\)](https://www.platform31.nl/leefbaarheid-en-veiligheid-in-dorpen)

onder druk. Het is dan ook niet gek dat het domein 'Ruimtelijke Ordening' terug is van weggeweest en dat er wordt gevraagd om meer regie vanuit de verschillende overheidslagen binnen het ruimtelijke domein. We hebben met elkaar een ruimtelijke 'puzzel' te leggen in een zich voortdurend ontwikkelend speelveld (zie hiervoor H3). Bij het leggen van deze puzzel bewaken we onze verantwoordelijkheid om een goede belangenafweging te maken rond leefbaarheid, omgevingskwaliteit en een veilige leefomgeving. Met oog voor sociale draagkracht van wijken en dorpen.

2. Waarom en op welke wijze kan de Provincie Limburg daar een bijdrage aan leveren?

De Limburgse opgaven rondom huisvesting, leefbaarheid en ruimtelijke ordening zijn ieder complex. Zo gaat het bij de huisvestingsopgave niet enkel om woonwensen en betaalbaarheid, maar ook bijvoorbeeld om de zorg voor het Limburgse landschap, verduurzaming en waterveiligheid. Bij de leefbaarheidsopgave kiezen we er als Provincie voor om niet alleen naar de fysieke kant van het vraagstuk te kijken, maar ook naar de sociale kant. Bij de ruimtelijke ordening is het integraal wegen van ruimteclaims, waaronder die van de leefbaarheids- en huisvestingsopgave, en het sturen op samenhang wat ons betreft de kern van het werk. We hebben simpelweg niet de tijd, de mensen of de ruimte om de opgaven los van elkaar aan te pakken. Een integrale aanpak waarbij de verschillende vraagstukken in samenhang worden gezien is dan ook nodig.

Ten aanzien van de opgaven in dit beleidskader is ook sterke sturing een vereiste. Alleen door regie te nemen kan de juiste ontwikkeling op de juiste plek met de benodigde omgevingskwaliteit worden gerealiseerd en kan gekomen worden tot meervoudig ruimtegebruik. In de samenwerking tussen overheden heeft de Provincie als middenbestuur het juiste schaalniveau, de benodigde kennis en inzicht om deze regie te nemen. Het Rijk ziet de Provincie steeds meer als regievoerende overheidslaag en legt dit ook vast in wetgeving. Waar belangen conflicteren, dient de Provincie steeds vaker de keuzes te maken. Deze keuzes zijn gebaseerd op een uitlegbare visie en ontwikkelperspectief voor Limburg. Deze visie is in afstemming met partners opgesteld (de Provinciale Omgevingsvisie) en wordt gedurende deze collegeperiode herijkt.

De Omgevingsvisie is een verplicht instrument voor het Rijk, de Provincie en Gemeenten (Omgevingswet (2016) Art. 3.1). De Provinciale Omgevingsvisie Limburg richt zich op de langere termijn (2030-2050) en is kaderstellend. In de Omgevingsverordening Limburg staan de regels op het gebied van leefomgeving, wegen, water, grond, landbouw, natuur, wonen en ruimte beschreven. Ook de Omgevingsverordening is een verplicht instrument uit de Omgevingswet (Art. 2.6). Hiernaast zijn er nog andere instrumenten die de Provincie kan inzetten ten behoeve van haar beleidsdoelen, waaronder programma's, omgevingsvergunningen, projectbesluiten en instructies. Wil de Provincie gebruikmaken van de bevoegdheden uit de Omgevingswet, dan dient er sprake te zijn van een provinciaal belang dat niet op doelmatige of doeltreffende wijze door een gemeente kan worden uitgevoerd (subsidiariteitsbeginsel).

Met de (nog in te voeren) Wet versterking regie Volkshuisvesting (WvrV), krijgt de Provincie ook een stevigere rol toegedicht op het woondossier. Regie van de Rijksoverheid en de Provincie op de woningmarkt wordt via deze wet versterkt door een versteviging van het juridisch instrumentarium. Ook hebben we als Provincie een stimulerende en aanjagende rol richting partners om aan de gemaakte afspraak uit de Woondeal Limburg van minimaal 26.550 woningen te voldoen en om daar waar zich kansen aandienen, bij te dragen aan de ambitie van 20.000 extra woningen. Mogelijke locaties voor minimaal 3.000 woningen van deze ambitie worden momenteel samen met gemeenten nader uitgewerkt. Voor deze locaties wordt in eerste instantie gekeken naar zes grootschalige OV-knooppunten (Intercity stations) en naar dorps- en stadsranden (het 'straatje erbij'). De samenwerking tussen de overheden, woningcorporaties, markt en bewoners wordt geïntensiveerd en wordt aan verschillende tafels verankerd in duidelijke afspraken over de bouwprogrammering en ieders aandeel daarin.

Veel instrumenten uit de Omgevingswet, zoals instructieregels in een Omgevingsverordening, kunnen al mede met het oog op de volkshuisvesting worden toegepast. Wanneer het wetsvoorstel voor de Wet versterking regie Volkshuisvesting wordt aangenomen, zal het bestaand instrumentarium effectiever inzetbaar worden om de volkshuisvestingsdoelstellingen te realiseren en hiermee de mogelijkheden tot sturing en toezicht van de Provincie binnen deze opgave versterken. Zo belegt het wetsvoorstel een taak bij de Provincie om erop toe te zien dat gemeenten voldoende bijdragen aan de nationale woningbouwopgave en de daaraan gekoppelde vereisten op het gebied van betaalbaarheid. Bij taakverwaarlozing kunnen Provincies als ultimum remedium (laatste redmiddel) in de plaats treden en bevoegdheden overnemen (zoals het vaststellen van lokale volkshuisvestingsprogramma's en omgevingsplannen).⁵

Elke stad, dorp, wijk of buurt staat voor een eigen pakket aan grote maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. Bij de opgaven geschetst in dit beleidskader is het belangrijk om te realiseren dat de leefbaarheid en de daarbij behorende behoeften zich op verschillende manieren kunnen uiten en dat dit vraagt om een gebiedsgerichte blik. Inwoners weten vaak goed wat nodig is en wat werkt. Juist daarom stellen we de inwoner en het inwonersinitiatief als vertrekpunt voor investeringen in de fysieke leefomgeving. Wij zien het als onze rol om te ondersteunen, verbinden en faciliteren, en daarmee een bijdrage te leveren aan het behouden en verbeteren van de leefbaarheid.

---

⁵ Zie *Voorstel van wet inzake versterking regie volkshuisvesting, Memorie van toelichting*.

3. Wat is de inhoudelijke scope voor de periode 2024-2027?

Vanuit het beleidskader 'Leefbare Steden en Dorpen 2024-2027' zetten we in op het versterken van leefbaarheid door het verbeteren van de leefomgeving, werken we met partners aan een spoedige realisatie van voldoende passende en betaalbare woningen en werken we aan leefbare steden en dorpen die immers belangrijk zijn voor ons alledaagse leven, onze identiteit en het vestigingsklimaat.

De ambitie van dit beleidskader komt concreet naar voren in de volgende drie lange-termijn doelstellingen:

- 1. Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen;**
- 2. Passende woonruimte voor iedereen die in Limburg wil wonen;**
- 3. Balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving.**

Deze lange-termijn doelstellingen laten zich vertalen naar concretere doelen voor 2027, met Provinciale activiteiten en bijbehorende instrumenten, die ieder bijdragen aan het behalen van deze doelen. Allereerst kiezen we voor een (gebiedsgerichte) aanpak van lokale leefbaarheidsproblematieken in de fysieke leefomgeving, die we vanuit dit kader samen met partners aanpakken. Hiertoe worden middelen vanuit het Leefbaarheidsfonds beschikbaar gesteld (*doelstelling 1*). Naast deze lokale (maar ook integrale) focus, blijven we ook Limburg-breed inzetten op de realisatie van voldoende en passende, betaalbare woonruimte voor elke (toekomstige) Limburgse inwoner (*doelstelling 2*). Veel vraagstukken grijpen op elkaar in, waarbij een 'sectorale' benadering weliswaar snel en afgebakend tot deelresultaten leidt, maar mogelijk wel tot minder publieke waarde voor inwoners van een gebied, wijk of regio. Hierom komt provinciale sturing op de 'samenhang der dingen' ook aan de orde, met name in het ruimtelijk domein (*doelstelling 3*).

4. Wat willen we bereiken (doelen) en hoe meten we onze impact (indicatoren)?

4.1 Doelenboom

In deze paragraaf wordt de gewenste maatschappelijke impact, de te bereiken doelen en bijbehorende indicatoren beschreven voor het kader 'Leefbare Steden en Dorpen'. Wij werken dit uit in een zogeheten 'doelenboom', waarin de activiteiten gerelateerd kunnen worden aan de te behalen resultaten en doelen ('output' en 'outcome') waarmee de Provincie een bijdrage levert aan maatschappelijke impact voor Limburg. Dit is een uitwerking van de bijlage 2 van het Coalitieakkoord *Elke Limburger telt!*. Wat betreft de te hanteren indicatoren bij de behorende doelen in de kaders, zullen wij in de Voorjaarsnota 2024 met een voorstel komen. Dit om uit zorgvuldigheid vanuit de hieronder genoemde principes deze te kunnen verwerken in onze P&C cyclus.

Doelenboom: zie bijlage 2.

4.2 Verantwoord werken met data en kennis

Het kiezen voor doelen en indicatoren vraagt om een zorgvuldige en gedegen aanpak waar wij de komende jaren als data- en kennisbedreven organisatie werk van willen maken. Dit doen we binnen de Provincie op uniforme wijze, over de verschillende beleidsdomeinen heen. Door een actieve en verantwoorde toepassing van data en kennis komen afwegingen transparant in beeld, leren we wat werkt en wat niet en kunnen we tijdig bijsturen. We hanteren daarbij altijd de FAIR principes voor data: Vindbaar (Findable), toegankelijk (Accessible), uitwisselbaar (Interoperable) en herbruikbaar (Reusable). Kortom, het werken met data biedt veel kansen voor een transparante, betrouwbare en responsieve manier van werken. Maar net zo belangrijk is dat we een realistisch beeld delen over het werken met data en ook oog hebben voor de risico's en beperkingen:

- Beschikbare data om voortgang te meten: Het liefste willen we alles weten en dat alles goed meetbaar is. Echter, de praktijk laat zien dat we soms een geschikte dataset vinden, maar soms ook niet, of we vinden een dataset die maar gedeeltelijk dekt wat we willen weten. Wanneer we geen, of slechts deels geschikte data vinden is de consequentie ook dat een 0-meting op korte termijn niet mogelijk is en dus ook dat voortgang lastig meetbaar is. In deze gevallen is een afweging in tijd, capaciteit en middelen nodig om te bepalen hoe we hiermee omgaan en of we een nieuwe dataset willen (laten) ontwikkelen of niet.
- Kritische blik en het belang van duiding: Data kan in de praktijk door allerlei partijen selectief en uit verband worden toegepast om eigen belangen te onderbouwen of uit onwetendheid. Dit zgn. 'bevestigingsvooroordeel' uit zich bijvoorbeeld in het leggen van oorzakelijke verbanden tussen data die niet bestaan. In de praktijk komt dit vaak voor terwijl er een wezenlijk verschil is tussen een correlatie en een causaal (oorzakelijk) verband. Data die worden gepresenteerd zullen we dus steeds kritisch moeten beoordelen en duiden.
- Noodzaak van exact geformuleerde beleidsdefinities: Het werken met data vereist heldere beleidsdefinities. Om iets te meten waarmee je kunt sturen, is het nodig dat exact helder is wat er met een term wordt bedoeld. Dat lijkt eenvoudig maar is het niet. Definities kunnen veranderen op basis van nieuwe inzichten. Zie bijvoorbeeld de recente discussie over armoede. Juiste en actuele kennis over datasets die in de verschillende sectoren en op Rijks en Europees niveau worden ontwikkeld en daarop optimaal afstemmen is van belang voor een werkbare en betrouwbare beleidsdefinitie. Dat is ook belangrijk voor de samenwerking tussen sectoren en tussen ketenpartners
- Grenzen aan datawinning: De praktijk laat ook zien dat het werken met data nieuwe inzichten kan opleveren. Dit leidt dan vaak weer tot nieuwe wensen voor datawinning. We zullen dan kritisch moeten zijn op de zeggingskracht van data en of deze beleidsrelevant is. Het maken van een zorgvuldige bestuurlijke afweging kent immers veel dimensies die niet altijd in data uitgedrukt kunnen worden. Ook hier is een afweging in tijd, capaciteit en middelen nodig en houden we ook de digitale voetprint van het werken met data voor ogen.
- Lerend, actief en duurzaam en anders beter niet: Deze manier van beleid maken om voortgang te monitoren en om bij te sturen richting de gewenste maatschappelijke impact is alleen nuttig als we data en kennis systematisch en duurzaam als actieve instrumenten gebruiken. Een lerende beleidscyclus ontstaat niet door bij het vaststellen van beleid eenmalig data te gebruiken en een

vluchtige blik vanuit kennis en onderzoek. Het vergt van bestuur en ambtelijke organisatie bereidheid om duurzaam te investeren in data en kennis én een lerende houding om zo steeds beter samen te leren wat werkt en wat niet.

5. Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen

Het Limburgse leven moet goed zijn, voor iedereen, in elke wijk en ieder dorp. De afgelopen jaren hebben gemeenten, woningcorporaties en inwoners, samen met de Provincie forse investeringen gedaan in de leefbaarheid van het platteland en de steden. Toch staat die leefbaarheid op meerdere plekken in onze Provincie nog onder druk of verdient deze nog geen dikke voldoende. Met dit beleidskader investeren we in een aanpak voor de leefbaarheid van de Limburgse steden en dorpen, daar waar behoefte is. Het doel is om een omgeving te creëren of in stand te houden waarin mensen op een comfortabele, gezonde en gelukkige manier kunnen wonen, werken en recreëren. We streven naar een zo hoog mogelijke leefbaarheid, voor de inwoners van een gemeenschap. Hiermee beogen we tevens bij te dragen aan de kwaliteit van leven van Limburgers in brede zin en dus aan de brede welvaart in Limburg. Zonder een leefbaarheidsaanpak kunnen problemen en uitdagingen ontstaan die de kwaliteit van een gebied (verder) kunnen aantasten.

Het provinciaal beleid werkt, samen met het beleid van de gemeenten en andere partners, door tot in de directe leefomgeving van mensen. Daarbij vinden wij het belangrijk dat de inwoners zelf 'aan het roer kunnen staan' om hun leefomgeving in te richten naar hun wensen en behoeften (leefbaarheid). De rol van actieve inwoners (vrijwilligers) blijft cruciaal, waarbij aandacht nodig is voor de erkenning, waardering en ondersteuning van deze mensen, ook vanuit onze rol. Wij willen meewerken aan een samenleving waarin we omzien naar elkaar en ruimte scheppen voor ontmoeting en verbinding. Op vele plekken in Limburg zijn er mooie voorbeelden van instandhouding of verbetering van de leefbaarheid. Die willen we de komende periode verder uitbouwen door om te beginnen van elkaar te leren en initiatieven te verbinden en te ondersteunen. Maar we zien ook dat in diverse wijken, buurten en dorpen de leefbaarheid onder druk staat. Als Provincie zien wij een rol daar waar gemeenschappen en leefbaarheid onder druk staan (behoud en verbetering). In de komende periode willen we samen met gemeenten en het maatschappelijk middenveld de leefomgeving in steden, dorpen en wijken leefbaarder maken.

Leefbaarheid behouden en verbeteren is ook het stimuleren van de gemeenschapszin (sociale cohesie) binnen een samenleving waarin iedereen kan meedoen en elkaar kan ontmoeten. We trekken hiervoor samen op met het beleidskader 'Samen leven en bestaanszekerheid 2024-2027'.

Provinciebreed streven we naar de verbetering van de leefbaarheid door ons te richten op de omgevingskenmerken van de leefomgeving die bepalend zijn voor leefbaarheid, namelijk: de sociale omgeving, de fysieke leefomgeving, de woning en de veiligheid. Dat doen we alleen dan wanneer onze interventies daadwerkelijk een bijdrage leveren aan de behoeften van inwoners (leefbaarheidsbelangen) in dat specifieke gebied. Door deze aanpak stellen wij ons op als responsieve overheid: een overheid die luistert naar wat er leeft in het gebied en gericht kijkt wat er nodig is.

Hoe meer het oplossen van het specifieke probleem bijdraagt aan meerdere van de leefbaarheidsbelangen; Veiligheid, Gezondheid, Welzijn, Positieve relaties, Kansen en Contact met de Natuurlijke omgeving, hoe gunstiger de invloed op de leefbaarheid in een wijk of kern.⁶ Hiermee lift de investering in een opgave ook de leefbaarheid mee omhoog en vice versa. Er is dus sprake van een hefboom: bij het oplossen van een probleem worden tegelijkertijd kansen benut om ook andere problemen aan te pakken of een positieve impact te creëren op andere leefbaarheidsbelangen. Daarmee is elke investering ook impactvoller.

Onze focus in dit beleidskader ligt op de fysieke leefomgeving en het verbeteren van de leefbaarheid door ingrepen in de fysieke leefomgeving, op basis van de lokale behoefte. We stellen de lokale leefbaarheidsbehoefte centraal. Ons streven om de lokale leefbaarheid te verbeteren, zal alleen gerealiseerd worden als we in staat zijn om de initiatiefnemers (en de initiatieven) en onze partners,

---

⁶ Deze leefbaarheidsbelangen zijn benoemd in de definitie van leefbaarheid die wij hanteren. Voor een volledige uitwerking van de definitie: zie bijlage 1.

aan te spreken op het bij hun passende niveau. Concrete resultaten zijn afhankelijk van onze wijze van aanbieder van ondersteuning aan onze partners.

5.1 Doel en activiteiten

Ons doel is om in 2027 de leefbaarheid in de fysieke leefomgeving verbeterd te hebben. Hiertoe zetten we in op de volgende activiteiten:⁷

- We richten een Leefbaarheidsfonds op, passend bij het niveau van initiatiefnemers: inwoners, verenigingen/stichtingen/gemeenschappen en gemeenten. En het niveau van de fysieke ingreep; kernen, wijken en buurten en straten;
- We stemmen onze werkwijze af op de complexiteit van het initiatief en de initiatiefnemer(s): we werken volgens het 'één Provincie' principe (gecoördineerde aanpak).

5.2 Onze uitgangspunten

Om het bovenstaande meer context te geven hanteren we de volgende drie uitgangspunten voor de uitwerking van de voorliggende doelstelling.

1. *Elke Limburger telt!*

Wij richten ons op bijdragen aan de leefbaarheidsbehoefte en activiteiten voor en door de Limburgse inwoners, waarbij de lokale behoefte centraal staat.

2. *Focus, Friends, Finance*

Deze drie-eenheid vormt voor ons de basis/voorwaarde voor effectieve uitvoering van deze themalijn: er moet altijd sprake zijn van heldere doelen, samenwerking van partijen en cofinanciering.

Focus: Onze focus ligt op de fysieke leefomgeving en het verbeteren van de leefbaarheid door ingrepen in de fysieke leefomgeving. Wij richten ons op de leefbaarheid in steden, wijken, dorpen, het platteland/landelijk gebied en kiezen ervoor om bij te dragen aan de leefbaarheid door middel van een investering in fysieke elementen: de openbare ruimte en (semi) publiek toegankelijke ruimte en gebouwen.

De fysieke leefomgeving waar wij op doelen betreft de openbare ruimte en/of de (semi) publiek toegankelijke ruimte en gebouwen. Deze ruimte kan door ons allen worden gebruikt en ervaren we in de vorm van: straten, stoepen, pleinen en parken; parkeerplaatsen, treinstations en bushaltes; voorzieningen/winkels, gemeenschapsvoorzieningen en ontmoetingsplekken, zorgvoorzieningen, onderwijsvoorzieningen, monumenten; groen (perkjes, parkjes, bankjes, sport en recreatieterreinen, bomen, schaduw, hittestress, water en waterberging); etc.

Friends: Waar inwoners en organisaties hun krachten bundelen, zal de ingreep meer kans hebben op succes. Wij kiezen er voor om samenwerking te stimuleren, netwerken te verstevigen en indien gewenst als Provincie ook zelf te participeren. De rol van de Provincie is hierin aanvullend op de rol van de gemeenten. Dit betekent dat we vanuit het Leefbaarheidsfonds (zie *doelstelling 1*) enkel initiatieven en ontwikkelingen ondersteunen waar een gemeente achter staat, of dit zelfs wenst en/of ook hierin participeert.

---

⁷ Zie ook de *doelenboom* bij dit beleidskader voor een totaaloverzicht van doelen, beoogde output en activiteiten.

De lokale leefbaarheidsbehoefte wordt lokaal bepaald door onze partners in het veld. Wij denken dan aan de inwoners, gemeenten, gemeenschappen, verenigingen en stichtingen, corporaties, maatschappelijke organisaties, zorg & welzijn en soortgelijke partners. Wij zullen samenwerkingen stimuleren, ondersteunen en indien nodig participeren met garantstellingen, steunverklaringen, kennis en/of financieel.

Finance: Met onze bijdrage aan initiatieven, plannen en projecten dragen we bij aan de leefbaarheid in enig gebied. We kiezen ervoor om in combinatie met lokale bijdragen (cofinanciering) een 'plus' te realiseren voor de gemeenschap.

Coalitieakkoord: Elke Limburger telt

Wij stellen een 'Leefbaarheidsfonds in', ondersteunend aan de brede integrale leefbaarheidsopgave van dit college. Dit fonds is bedoeld om benodigde fysieke investeringen mogelijk te maken die de leefbaarheid in wijken of kernen bevorderen. Denk aan een lokaal zorgbuurthuis, de vergroening van een kern of wijk, of een andere voorziening die voor de leefbaarheid noodzakelijk is;

3. Provincie maakt het makkelijker: we werken volgens het 'één Provincie' principe

Initiatieven die de fysieke of de sociale leefbaarheid verbeteren, verdienen aandacht en steun. Wij vinden het onze taak om aanvragen, voortgang en verantwoording, zo simpel als mogelijk en zo complex als noodzakelijk te maken. Voor de relatie tussen het voorliggende kader en het beleidskader 'Samen Leven en Bestaanszekerheid' betekent programmatisch oppakken en dit uitwerken in een goed organisatorische vertaling.

5.3 Het Leefbaarheidsfonds

Met het Leefbaarheidsfonds willen we uitvoering geven aan onze ambities, rol en uitgangspunten. We gaan acteren vanuit vertrouwen in de initiatiefnemer, wat inhoudt dat we kaders aan de voorkant en de verantwoording aan de achterkant willen beperken tot het noodzakelijke vanuit 'goed bestuur'. We zullen het Leefbaarheidsfonds richten naar de drie niveaus van initiatiefnemers, waarmee we aansluiten op het schaalniveau waarop de diverse netwerken functioneren die de leefbaarheid kunnen beïnvloeden:

- A. Inwonersinitiatieven (met gemeenten als partner in verband met openbare en/of publieke ruimte);
- B. Initiatieven van stichtingen/verenigingen/gemeenschappen (met gemeenten als partner in verband met openbare en/of publieke voorziening);
- C. Gebiedsgerichte projecten van gemeenten en samenwerkende organisaties, met betrekking tot buurt, wijk en kerngerichte aanpak.

Leefbaarheidsbelangen (zie ook bijlage over leefbaarheidsdefinitie): Veiligheid, Gezondheid, Welzijn, Positieve relaties, Kansen en Contact met de Natuurlijke omgeving

5.3.1 Drie schaalniveaus

A. Inwonersinitiatieven

Wij willen het mogelijk maken dat een of meerdere burgers eigenaarschap nemen voor de leefbaarheid in hun straat of buurt. Deze initiatieven zullen kleinschalig van aard zijn, bijdragen aan een of meer leefbaarheidsbelangen en in de openbare ruimte plaatsvinden. Te denken valt aan het inzaaien met bloemen van boomspiegels, geveltuintjes, meubilair in publieke ruimtes, sport en spelfaciliteiten (bijv. jeu de boule baan), etc.. De initiatieven kunnen één of meerjarig zijn.

De openbare ruimte of de publiek toegankelijke ruimte is vaak eigendom van de gemeente. De gemeente, samen met haar inwoners, zijn daarom onze belangrijkste partners. Medewerking van de

gemeente (en of eigenaar) en afspraken over het beheer van de initiatieven in de openbare ruimte is dan ook randvoorwaardelijk voor de realisatie en (duurzame) instandhouding.

Om de drempel voor het nemen van initiatief te verlagen en inwoners maximaal te ontlasten, zoeken we naar werkvormen die mogelijk ook buiten het Gouvernement liggen. We gaan in gesprek met gemeenten of de uitvoering van deze regeling bij hen belegd kan worden. We onderzoeken het alternatief om de beoordeling, toekenning en verantwoording te beleggen bij een maatschappelijke partner of bij lokale en of nationale fondsen, zoals het Oranjefonds, Jantje Beton of iets vergelijkbaars.

<i>Wie vraagt aan?</i>	Inwoner(s)
<i>Bij wie?</i>	Gemeente, Oranjefonds, Jantje Beton of iets vergelijkbaars?
<i>Voor?</i>	Fysieke initiatieven in de openbare en publieke ruimte
<i>Opdrachtsom?</i>	Subsidie van maximaal € 20.000 per initiatief

B. Initiatieven van stichtingen/verenigingen

Leefbaarheid kan niet zonder sociale interactie. In kernen, wijken en buurten zijn vaak meerdere verenigingen en stichtingen actief en dragen zij sterk bij aan het organiseren, behouden en versterken van het sociale weefsel. Verenigingen/stichtingen hebben een thuisbasis in gemeenschapsvoorzieningen en ontmoetingsplekken. De plek van samenkomst is essentieel voor het behartigen van een aantal leefbaarheidsbelangen.

Wij willen nieuwe en bestaande initiatieven van stichtingen en verenigingen (sociale collectieven), die bijdragen aan de lokale leefbaarheidsbelangen en georganiseerd worden vanuit die gemeenschapsvoorzieningen en/of ontmoetingsplekken, stimuleren. Als er een noodzaak is om daartoe nieuw onroerend goed of fysieke ingrepen in bestaand onroerend goed en de directe (publieke) buitenruimte te treffen, kan het fonds cofinanciering leveren. De uren die collectieven vrijwillig steken in dergelijke initiatieven zullen we aanmerken als cofinanciering in natura.

We denken dan aan voorbeelden als een gemeenschapstuin/moestuin of de inrichting van een repair café, maar ook aan een uitbreiding van de keuken of een bakoven op basis waarvan buurtgenoten wekelijks samen van de dis kunnen genieten. Een ander voorbeeld kan zijn een school of scholengemeenschap die hun schoolplein wil vergroenen en klimaatbestendig wil maken, of een ontmoetingsruimte in een zorgbuurthuis. Dit zijn een aantal bekende voorbeelden. We staan ook open voor initiatieven die nog niet bekend zijn en tevens bijdragen aan de lokale leefbaarheidsbehoefte.

Wij willen tegemoet komen aan de lokale leefbaarheidsbehoefte, het is aan de initiatiefnemer (vereniging, stichting, gemeenschap) om aan te tonen waar behoefte aan is en hoe de leefbaarheid behouden en/of verbeterd kan worden. Medewerking van de eigenaar (bijv. gemeente en/of corporatie) en afspraken over het beheer van de initiatieven in de openbare en publieke ruimte en gebouwen is randvoorwaardelijk voor de realisatie en duurzame (meerjarige) instandhouding.

<i>Wie vraagt aan?</i>	Vereniging/stichting/ gemeenschap
<i>Bij wie?</i>	Provincie t.a.v. Subsidies
<i>Voor?</i>	Gemeenschapsvoorzieningen en ontmoetingsplekken (openbare en (semi)publieke ruimte en gebouwen)
<i>Opdrachtsom?</i>	Cofinanciering vanaf € 20.000 tot € 200.000

C. Gebiedsgerichte projecten van gemeenten en samenwerkende organisatie

In een gebied komen alle schaalniveaus samen en neemt het aantal partners toe. Wij willen met de gebiedsgerichte aanpak mogelijk maken dat de leefbaarheid in buurten, wijken en kernen wordt verbeterd. Deze verbetering bestaat uit meerdere initiatieven met een langere doorlooptijd. Gemeenten, corporaties en maatschappelijke organisaties zijn op dit schaalniveau het beste bekend met de leefbaarheidsbehoefte van het betreffende gebied.

Wij willen het mogelijk maken dat gemeenten vanuit een gebiedsgerichte aanpak kunnen werken aan de verbetering van de leefbaarheid van buurten, wijken en kernen. Vanuit voorliggend kader en het Leefbaarheidsfonds zullen wij gemeenten financieel ondersteunen met cofinanciering bij maatregelen in de openbare ruimte en (semi)publiek toegankelijke ruimte en gebouwen. Wij denken dan aan het klimaatbestendig maken van straten en pleinen (vergroening, vermindering hittestress, waterbuffering), het aanleggen van parken, speel/beweeg- en ontmoetingsplekken en tiny forests, het opwaarderen van de publieke ruimte van voorzieningen (scholen, gemeenschapshuizen, winkels, sport en recreatieterreinen en parkeerplaatsen) of het verbeteren van de toegankelijkheid van de publieke ruimte voor mindervaliden. Het kan echter ook betrekking hebben op de herstructurering van een wijk met alles wat daarbij komt kijken. Kortom maatregelen in de fysieke openbare ruimte en (semi)publiek toegankelijke ruimte en gebouwen die bijdragen aan de leefbaarheidsbelangen van het specifieke gebied.

Omdat gebiedsgerichte initiatieven vaak een sociale component hebben, werken we vanuit het 'één Provincie' principe oftewel volgens een gecoördineerde aanpak. Dit houdt in dat het initiatief en/of de initiatiefnemer één provinciaal contactpersoon heeft. Deze contactpersoon coördineert de verdere interne afstemming tussen beleidskaders binnen de provinciale organisatie. In het gebiedsgerichte trekken de beleidskaders 'Leefbare Steden en Dorpen' (Leefbaarheidsfonds) en 'Samen leven en Bestaanszekerheid' (Krachtige wijken en dorpen) samen op. Of beide kaders een initiatief verrijken, hangt af van het initiatief en is niet noodzakelijk. Waar mogelijk steunen beide beleidskaders elkaar in het verbeteren en behouden van de leefbaarheid.

In overleg met gemeenten willen wij komen tot een overeenkomst waarin we onze samenwerking vastleggen (samenwerkingsovereenkomst leefbaarheid). Oftewel wij willen langjarige afspraken maken om de fysieke leefomgeving te verbeteren ten dienste van de verbetering van de gebiedseigen leefbaarheid (eventueel inclusief afspraken vanuit het beleidskader 'Samen leven en Bestaanszekerheid' of andere provinciale thema's).

Wie vraagt aan?	Gemeenten (samen met corporaties en andere partners)
Bij wie?	Eén provinciaal contactpersoon (gecoördineerde aanpak)
Voor?	Buurt, wijk en kerngerichte aanpak
Opdrachtsom?	Cofinanciering van € 200.000 tot € 2.000.000

5.3.2 Beoordeling van initiatieven

De beoordeling van initiatieven zal op een uniforme wijze plaatsvinden op basis van drie toetsen:

1. Legitimiteit/ steun
2. Publieke waarde/ impact
3. Uitvoerbaarheid

De toets wordt afgestemd op het niveau van de drie initiatiefnemers. Naarmate de complexiteit van het initiatief (en de professionaliteit van de aanvrager) toeneemt, zullen de inhoudelijke beoordelingsgronden ook zwaarder worden (hetzelfde geldt voor de verantwoording). Hieronder worden de drie toetsen benoemd met voorbeelden. De definitieve bepaling van de toetsen vindt plaats bij het opstellen van de onderliggende regelingen.

1. De eerste toets waar een project aan zal worden onderworpen is die van **legitimiteit/steun**. Hieronder geven we voorbeelden van de beoordelingsvragen m.b.t. legitimiteit/ steun:

- Betreft het een fysiek project/initiatief in de openbare en publieke ruimte en gebouwen?
- Wie vraagt het aan?
- Is er een lokale leefbaarheidsbehoefte?
- Past het initiatief binnen de (beleids)kaders zoals door PS vastgesteld?
- Is er draagvlak bij de gemeente waar de investering plaatsvindt?

2. De tweede toets bepaalt de bijdrage aan **publieke waarde/impact** en prioriteert projecten. Hieronder geven we voorbeelden van de beoordelvragen m.b.t. publieke waarde/impact:
  - Brede impact: wat is het initiatief en hoe draagt het initiatief/project bij aan een of meerdere leefbaarheidsbelangen?
  - Integraliteit: hoe draagt het initiatief/project bij aan een of meerdere provinciale kaders?
  - Betrokkenheid: wat is de mate van betrokkenheid van de gemeente, maatschappelijke partners en inwoners bij het uitwerken/uitvoeren van een project/initiatief?
3. De derde toets doet een uitspraak over de **uitvoerbaarheid** van het project in de periode 2024-2027. Hieronder geven we voorbeelden van de beoordelvragen m.b.t. uitvoerbaarheid:
  - Is het initiatief/project realistisch? (trekkracht, €, draagvlak)
  - Wordt het initiatief gestart (en bij voorkeur gerealiseerd) tussen 2024 en 2027?
  - Wat zijn de belemmeringen, risico's en mitigerende maatregelen?
  - Hoe is continuïteit en het beheer geborgd?

5.4 Welke dwarsverbanden liggen er met andere kaders en waar versterken we elkaar?

Meekoppelkansen die bijdragen aan deze, dan wel andere provinciale opgaven, laten we uiteraard niet liggen. Daar waar het gaat om sociaal beleid (veilig en gezond opgroeien, ontmoeting, wijk- of dorps initiatieven voor sociale cohesie) zien we het beleidskader '*Samen leven en bestaanszekerheid*' als koppelkans. Leefbaarheid kent vier subdomeinen, sociale cohesie, fysieke leefomgeving, wonen en veiligheid. Binnen het voorliggend kader hebben we een focus op wonen en de fysieke leefomgeving vanuit 'Ruimte' en het Leefbaarheidsfonds. Het kader '*Samen Leven en Bestaanszekerheid*' zorgt met generiek Limburgs beleid dat iedereen mee kan doen en met gebiedsgericht beleid dat we het sociale programma organiseren dat gebruik maakt van de fysieke ruimte tot ontmoeting. In de uitvoering van beide kaders zullen we deze twee-eenheid samen tot uitvoering brengen.

Als het gaat om 'perspectief voor het landelijk gebied' is het *Limburg Programma Landelijk Gebied* van belang. Voor de bereikbaarheid van stad en dorp is de wijze waarop de mobiliteit is georganiseerd (OV, fiets, auto) van belang. Waar een stap in de verduurzaming van de gebouwde omgeving aan de orde is, zal het beleidskader '*Nieuwe Energie en een Schoon Leefmilieu*' een bijdrage leveren.

6. Passende woonruimte voor iedereen die in Limburg wil wonen

Om het nationale woningtekort terug te dringen tot een gezond evenwicht, zet het Rijk met het Programma Woningbouw in op de realisatie van 981.000 woningen tot en met het jaar 2030. De Limburgse bijdrage daaraan is vervat in de Woondeal Limburg, waarin is afgesproken dat er tot en met 2030 minimaal 26.550 woningen worden gerealiseerd. Daarvan zal minstens $\frac{2}{3}$ gerealiseerd moeten worden in het betaalbare segment (sociale huur, midden huur en koop tot € 355.000⁸). Deels wordt gebouwd ter vervanging van bestaande woningen en deels betreft het toevoegingen aan de bestaande voorraad. Limburg heeft in de Woondeal aangegeven 20.000 woningen extra te willen bouwen, daar waar het andere Provincies niet lukt, of waar zich kansen aandienen. Dit concretiseren we begin 2024 via de Limburgse Aanpak Bebouwde Omgeving (LABO) waarin we aandacht hebben voor 1) Limburg als grootschalig woningbouwgebied (intensivering woningbouw nabij IC-stations), 2) het 'straatje erbij', woningbouw aan dorps- en stadsranden en 3) de bestaande woningvoorraad (versterking en vernieuwing). De eerste 3.000 woningen zijn inmiddels indicatief toegevoegd aan de 26.550 woningen van de oorspronkelijke Woondeal.

De focus ligt deze coalitieperiode op het in evenwicht brengen van de woningbehoefte (aantal, type, betaalbaarheid, locatie) en het woningaanbod. Zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin sturen we op de realisatie van de opgave die we samen met partijen met de Limburgse Woondeal hebben onderschreven. De positie van de Provincie om hierop te sturen, verbetert door de komst van de Wet versterking regie Volkshuisvesting (WvrV). Waar nodig zullen partijen de bestaande planvoorraad moeten heroverwegen en deze met nieuwe planvoorraad aanvullen. Ook hebben we in dit beleidskader aandacht voor de mogelijkheden om met nieuwbouwactiviteiten een kwaliteitsimpuls te bewerkstelligen in aanpalende woonwijken. De mogelijkheden van het Leefbaarheidsfonds kunnen een extra impuls zijn voor de verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte van het betreffende gebied. Dit beleidskader (en de provinciale verantwoordelijkheid) gaat nadrukkelijk niet over (de programmering van) tijdelijk verblijf dan wel opvang in een institutionele setting, maar wel over het realiseren van mogelijkheden die bijdragen aan het accommoderen van de uitstroom uit instituties (bijvoorbeeld in het kader van verdergaande scheiding wonen en zorg).

Voor Limburg is de totaalopgave complex. Nieuwbouw, verbouw en herbouw zijn communicerende vaten, niet los van elkaar te zien en hangen samen met de kenmerken van de beschikbare locaties en de omliggende wijken. Daarbij komt dat overheden geen huizen bouwen of in bezit hebben. Dit alles vergt een intensief samenspel tussen overheden, corporaties, markt en bewoners, flexibiliteit en een integrale toekomstgerichte blik.

6.1 Doelen

In relatie tot de volkshuisvestingsopgave willen we op termijn bereiken dat er in Limburg passende woonruimte is voor iedereen die in Limburg wil wonen. Hiertoe stellen we drie doelen met een tweetal subdoelen voor ons Provinciaal beleid tot 2027:

- In 2027 is het woningaanbod ten opzichte van 2023 verbeterd door de beschikbaarheid van meer (betaalbare) woningen;
  - *In 2027 zijn 17.500 woningen uit de Woondeal gerealiseerd;*
- In 2027 past het woningaanbod bij de woningbehoefte zoals onderschreven in de Limburgse Woondeal;
- In uiterlijk 2040 is er een betere verbinding tussen (nieuwe) woningen en werklocaties;
  - *In 2027 zijn minstens 3.000 woningen van de ambitie van 20.000 woningen (planologisch) verankerd, waaronder bij locaties rondom OV-knooppunten.*

---

⁸ Met ingang van 2024 wordt de huidige betaalbaarheidsgrens landelijk geïndexeerd naar € 390.000. Limburg handhaaft de grens van € 355.000 (bereikbaar met een inkomen van twee maal modaal).

Hieronder zijn de Provinciale activiteiten uitgewerkt, waarmee wij beogen bij te dragen aan deze doelen.⁹

6.2 Versneld uitvoeren Woondeal Limburg

Naast het zorgdragen voor een passende woningbouwprogrammering, draagt de Provincie bij aan de uitvoering, verrijking en herijking van de Woondeal. In de eerste periode tot en met 2024 is in de Woondeal aangegeven dat voor alle partijen (mogelijk versnelde) uitvoering centraal staat. De versnellingsacties zijn daar op gericht. Zo faciliteert de Provincie het op regionale en provinciale schaal bij elkaar brengen van alle betrokken partijen o.a. aan zogeheten versnellingstafels. Samen met relevante partners wordt aan deze tafels gekeken hoe doorbraken, zowel op projectniveau, als op themaniveau geforceerd kunnen worden en wat er daarvoor georganiseerd kan of moet worden. Betreft het een landelijk vraagstuk dat Rijksinbreng vereist, dan wordt opgeschaald naar de landelijke versnellingstafel. Maar ook wordt er in netwerkbijeenkomsten en aan versnellingstafels samen geleerd en verbeterd. De opgedane ervaringen en gevonden oplossingen worden gedeeld met alle deelnemende partijen. Het aangehaakt houden van alle betrokken partijen doen we door bijeenkomsten te organiseren. We zullen twee keer per jaar een brede netwerkbijeenkomst organiseren (Woonkeuken). Onze directe partners (gemeenten en corporaties) zullen we om de twee maanden elkaar centraal informeren over de voortgang en actualiteiten (Woonkamer).

Het Rijk stelt via verschillende regelingen middelen beschikbaar voor het faciliteren van de woningbouwproductie (o.a. startbouwimpuls, woningbouwimpuls, volkshuisvestingsfonds). De regelingen zijn vaak complex en de indieningstermijnen zijn vaak kort. Om meer kans te maken op het binnen halen van Rijksmiddelen voor de realisatie van de Limburgse woningbouw, gaan wij gemeenten ondersteunen bij het indienen van kansrijke aanvragen. Dit zullen we onder andere doen door externe bureaus in te huren die gemeenten ondersteunen bij het aanspreken van deze Rijksregelingen.

We pakken de ondersteuning van gemeenten breed op. Ambtelijke capaciteit is een kritische succesfactor. Deze capaciteit is de afgelopen jaren geslonken en de complexiteit van planvorming is toegenomen. Wij gaan gemeenten daarom op verschillende wijzen ondersteunen, zoals met een 'woonbrigade' of 'vliegende brigade'. Dit houdt in dat we handen en expertise beschikbaar stellen aan gemeenten voor het uitvoeren van projecten. Mede in het kader van 'een leven lang leren', werken we aan de duurzame inzetbaarheid van personeel en zorgen we voor jonge aanwas en zij-instroom. Hiertoe maken we een professionaliseringsslag mogelijk door opleidingen en trainingen aan te bieden. Het ondersteunen zullen we ook doen met inzet van onze gehele instrumentenkoffer. Deze instrumenten zijn verwoord in de nota Sturen in samenwerking 3.0 (SIS). Naast subsidies of verordeningen, kunnen we ook grond- en vastgoedbeleid inzetten.

Wat gaan we doen?

- Gemeenten ondersteunen met uitvoering van versnelling, c.q. voorkomen van vertraging bij woningbouwprojecten door middel van het beschikbaar stellen van capaciteit en expertise;
- Gemeenten ondersteunen bij het kansrijk aanspreken van Stimuleringsregelingen van het Rijk;
- Uitvoering van het actieprogramma 'Versnelling woningbouw';
- Inrichten Provinciale versnellingstafel en ondersteuning gemeenten bij inrichten van versnellingstafels;
- Organiseren van effectieve samenwerking door middel van netwerkbijeenkomsten (woonkamer, woonkeuken) en kennisontwikkelingstrajecten;
- Verkennen of instrumenten uit 'Sturen in Samenwerking 3.0' kunnen bijdragen aan de doelen vanuit volkshuisvesting. Concreet verkennen we of het grond en vastgoedbeleid aan de versnelling of de kwaliteit van woningbouw kan bijdragen.

---

⁹ Zie ook de *doelenboom* bij dit beleidskader voor een totaaloverzicht van doelen, beoogde output en activiteiten.

6.3 Regie op de Volkshuisvesting en verrijken Woondeal

Het tekort aan (betaalbare) woningen op nationale schaal moet binnen tien jaar ingelopen zijn. De nieuwe Wet versterking regie Volkshuisvesting (WvrV) geeft de Provincie nadrukkelijk de wettelijk taak om kaders te stellen in de vertaling van de Rijksdoelen naar de gemeentelijke programmeringen. Daartoe stelt de Provincie vóór 2026 een provinciaal Volkshuisvestingsprogramma op. Het Volkshuisvestingsprogramma zal zijn weerslag krijgen in het instrumentarium van de Omgevingswet. Concreet betekent dit dat de ruimtelijke vertaling van het programma wordt opgenomen in de Provinciale Omgevingsvisie en dat regels die voortkomen uit dit programma worden opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening.

Binnen de kaders van het provinciale Volkshuisvestingsprogramma zullen ook gemeentelijke en regionale Volkshuisvestingsprogramma's worden opgesteld, waarvoor de (Regionale) Woonzorgvisies belangrijke input vormen. Als Provincie zullen we aan de voorkant de afstemming tussen de schaalniveaus coördineren en aan de achterkant toezien op de naleving (IBT). Tezamen moeten de Volkshuisvestingsprogramma's sturen op diverse belangrijke aspecten van het wonen en de woonomgeving. Ook zal er in deze programma's aandacht moeten zijn voor de evenwichtige(re) verdeling van sociale huur en doelgroepenhuusvesting (aandachtsgroepen) over gemeenten, inclusief de garantie van zorgpartijen om ondersteuning, hulp en zorg (in de nabije omgeving) te kunnen ontvangen. Een passend voorzieningenniveau is daarbij van groot belang.

In de Woondeal is afgesproken om in de periode 2022 – 2024 (T1) de woningbouw te versnellen en daarmee niet te gaan sleutelen aan de kwaliteit van de programmering. Vanaf 2025 (T2 van de Woondeal) zal nadrukkelijk naar de kwaliteit van de programmering gekeken worden. De Woondeal zal verdiept en verrijkt moeten worden. Dit betekent dat er koppelingen aangebracht gaan worden met de doelen op de terreinen die de woningbouw raken, zoals bijvoorbeeld natuurinclusief (groenere leefomgeving) en circulair bouwen (herbruikbare materialen).

Betaalbaarheid en de huisvesting van aandachtsgroepen, waaronder bijvoorbeeld arbeidsmigranten of ouderen, zullen verankerd worden in de programmeringen vanaf 2025, op basis van het principe van fair share. Door hier vanuit de Provincie meer regie op te pakken, geven we ook invulling aan de Motie 3014 Berghorst inzake Grip op arbeidsmigratie. Om integraal te werken aan het voorkomen van misstanden rondom arbeidsmigratie, wordt ook vanuit economisch, ruimtelijk en sociaal beleid gewerkt aan dit thema. Zo wordt vanuit het beleidskader *Samen leven en bestaanszekerheid* ingezet op het verbinden en ondersteunen van externe stakeholders die een rol spelen binnen dit vraagstuk, onder andere via de Stuurgroep Internationale Werknemers en door middel van onderzoek. Binnen het beleidskader *Werken aan een Toekomstbestendige Economie* wordt vanuit het economisch beleid gekeken naar de impact van internationale werknemers en nieuwe Limburgers op de arbeidsmarkt en de maatschappelijke effecten die dit mogelijk met zich meebrengt.

Het Rijk verwacht niet alleen dat er sprake is van een gedegen programmering, maar ook dat er sprake is van provinciaal (interbestuurlijk) toezicht op de realisatie van de gemaakte afspraken. Provincies zijn al belast met het toezicht op de wettelijke medebewindstaken van gemeenten. Door de WvrV, mits deze in de huidige vorm wordt aangenomen, zal het provinciale takenpakket enigszins intensiveren en zal het reeds bestaande instrumentarium effectiever inzetbaar maken om ook volkshuisvestingsdoelstellingen te bedienen.¹⁰

Wanneer de Provincie deze toezichthoudende rol goed wil kunnen invullen, is het van belang dat het monitoringsinstrumentarium vernieuwd wordt. Hierbij is er behoefte aan meer inzicht in de balans tussen woningbehoefte en –aanbod, planvorming– status. Ook zal het nieuwe monitoringsinstrumentarium moeten gaan aansluiten bij de landelijke monitoring van de Woondeal (LMVW) en meer inzicht geven in de samenhang met andere opgaven.

---

¹⁰ Zie *Voorstel van wet inzake versterking regie volkshuisvesting, Memorie van toelichting*.

Wat gaan we doen?

- Coördineren totstandkoming regionale woonzorgvisies;
- Opstellen van een Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma;
- Aanpassing Provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening;
- Verrijking van de Woondeal op 'kwaliteit van de programmering' betaalbaar, beschikbaar;
- Verrijken Woondeal met afspraken over toekomstbestendig (ver)bouwen;
- Toezicht houden op realisatie gemeentelijke programmeringen via inrichting interbestuurlijk toezicht (IBT) instrumentarium, voortvloeiend uit de Wet versterking regie Volkshuisvesting;
- Herijken en verbreden monitoringsinstrumentarium wonen.

6.4 Limburgse Aanpak Bebouwde Omgeving

Limburg heeft een fijnmazig karakter van dorpen en steden en onze woningbouwplannen zijn dan ook vaak kleinschalig van aard. Het merendeel van de planvoorraad in Limburg behelst kleinschalige ontwikkelingen tot tien woningen. Samen tellen al deze plannen op tot het bod van 26.550 woningen tot 2030, waarbij we een ambitie hebben vastgelegd om in deze termijn een extra 20.000 woningen te realiseren. De eerste 3.000 woningen zijn inmiddels indicatief toegevoegd aan de 26.550 woningen van de oorspronkelijke Woondeal.

Limburg wil de genoemde extra ambitie van 20.000 woningen uit de Woondeal concretiseren via een verstedelijkingsstrategie met een doorkijk naar 2040. In het ruimtelijk arrangement, en meer specifiek in LABO – Limburgse Aanpak Bebouwde Omgeving, wordt deze verstedelijkingsstrategie (in eerste aanzet ruimte, wonen en mobiliteit) manifest voor Limburg, gericht op grootschalige woningbouw nabij de zes grootschalige OV knooppunten (Intercity stations), nieuwbouw aan stads- en dorpsranden ('straatje erbij') en herstructurerings- en leefbaarheidsopgaven in de bestaande voorraad.

Deze strategie zal zich allereerst richten op het ophogen en/of herijken van woningbouwproductie rondom de zes grootschalige OV knooppunten (Intercity stations). We kiezen voor deze locaties om de aanwezige OV-capaciteit op te vullen enerzijds, Limburg over de Provinciegrenzen heen sterker te verbinden met de woningzoekenden aldaar (bijvoorbeeld Eindhoven, Den Bosch, Nijmegen) anderzijds en om deze gebieden (en hiermee heel Limburg) een ruimtelijk-economische schaa sprong te laten maken. Limburg is met de minister van BZK in gesprek over toevoeging van Limburg als 18^e Grootschalige Woningbouwgebied in de vorm van de doorontwikkeling van de zes grootschalige OV knooppunten (Intercity stations). Tevens gaat het hierbij niet alleen om woningen, maar ook om de kwaliteit van de leefomgeving en zetten we in op een positieve ontwikkeling van de leefbaarheid in Limburg.

Daarnaast zal de Provincie op korte termijn een aanpak ontwikkelen voor de stads- en dorpsranden, het zogenaamde 'straatje erbij'. Samen met gemeenten zullen we de mogelijkheden van bouwen buiten bestaand bebouwd gebied, aan dorps- en stadsranden, verkennen en met elkaar vastleggen.

Tenslotte reikt het niet om uitsluitend met nieuwbouw de volkshuisvestingsopgave te realiseren. Gedeeltelijk zal de huisvestingsopgave gerealiseerd moeten worden in de bestaande woningvoorraad of door aanpassing van geschikt leegstaand vastgoed. In de verstedelijkingsstrategie zoeken we naar de kansen om de nieuwbouwoopgave te verbinden aan verbeteropgaven in het omliggende of aangrenzende gebied (hefboomwerking).

Wat gaan we doen?

- Herijken Woondeal met de vaststelling van de Limburgse Aanpak Bebouwde Omgeving (nieuwe woningbouwlocaties selecteren) waarbij we een relatie leggen tussen ruimte, mobiliteit en wonen:
  - Grootschalig woningbouwgebied;
  - 'Straatje erbij', woningbouw aan dorps- en stadsranden en
  - Herstructurerings- en leefbaarheidsopgaven in de bestaande voorraad.
- Ambities uit het LABO waar nodig verankeren in het ruimtelijk instrumentarium (o.a. POVI).

6.5 Welke dwarsverbanden liggen er met andere kaders en waar versterken we elkaar?

- *Kader Nieuwe Energie en schoon leefmilieu*
Voor de uitbreiding (en verduurzaming) van de woningvoorraad is een passende energie-infrastructuur een randvoorwaarde. Op dit moment heerst netcongestie op hoogspanningsniveau. Enexis en TenneT hebben ambitieuze investeringsplannen om dit te verhelpen en het gehele bestaande net op te waarderen. Dit vraagt echter tijd. In het kader 'Nieuwe Energie en een Schoon Leefmilieu' wordt ingegaan welke rol de Provincie Limburg daarin wil innemen. Gemeenten en initiatiefnemers worden in onze contacten geattendeerd op een vroegtijdige afstemming van de woningbouwprojecten met Enexis om idealiter daarmee problemen in de uitvoering te voorkomen.
- *Kader Samen Leven en Bestaanszekerheid*
Leefbaarheid kent zowel fysieke aspecten als aspecten op het gebied van sociale samenhang. Een fysieke gemeenschappelijke accommodatie biedt immers onderdak aan sociale activiteiten. In wijkgerichte aanpakken komen fysieke en sociale aspecten samen. Ook bij het thema arbeidsmigratie komen fysieke aspecten, zoals huisvesting, en sociale aspecten, zoals integratie, samen. We kunnen het verschil maken door integraal naar deze aspecten te kijken en daarbij het "één-Provincie"- principe te hanteren.
- *Kader Mobiliteit en Bereikbaarheid*
Waar de Limburgers willen en kunnen wonen, hangt direct samen met de bereikbaarheid van dorpen en steden. Hiertoe wordt een belangrijke bijdrage geleverd vanuit het mobiliteitsbeleid. Vanuit dit kader beogen we met de focus op Grootschalig Woningbouwgebied binnen de LABO de aanwezige OV-capaciteit optimaal te benutten.
- *Kader Cultuur & Erfgoed*
We zijn trots en zuinig op onze cultuur en ons erfgoed. Het behoud van voor inwoners belangrijke elementen of ontmoetingsplaatsen in de publieke ruimte kan een positieve invloed hebben op de woonomgeving en op de leefbaarheid.
- *Kader Werken aan een toekomstbestendige economie*
Een gezond vestigingsklimaat, waar aan gewerkt wordt vanuit het kader 'Werken aan een toekomstbestendige economie', heeft impact op de woningbehoefte in Limburg. Dit geldt zeker t.a.v. het vraagstuk rondom arbeidsmigratie. Arbeidsmigranten hebben recht op kwalitatief goede huisvesting en hier kan aan de voorkant, bijvoorbeeld d.m.v. een huisvestingseffectrapportage bij acquisitiebeleid, al rekening mee gehouden worden. Vanuit dit hoofdstuk ligt ook een verband met vraagstukken rondom arbeidsmarkt. Mede in het kader van 'een leven lang leren', werken we aan de duurzame inzetbaarheid van personeel en zorgen we voor jonge aanwas en zij-instroom om de woningbouwopgave te kunnen realiseren, welke sterk afhankelijk is van de beschikbaarheid van personeel. Hiertoe maken we een professionaliseringsslag mogelijk door opleidingen en trainingen aan te bieden.
- *Kader Perspectief voor het Landelijk Gebied*
Bouwen aan dorps en stadsranden betekent bouwen in het landelijk gebied. De inhoud van dit kader wordt daarmee geraakt. Belangrijk is dat water en bodem sturend zijn (klimaatadaptatie, hittestress, hoogwater, waterkwaliteit, etc.), dat de kwaliteit van het landelijke gebied en

landschappen behouden en verbeterd worden en dat natuur een plek krijgt, ook in het stedelijk gebied (natuurinclusief/ biodivers).

- *Kader Provincie Midden in de Samenleving*

Uitvoeringskracht gemeenten: Voor het realiseren van de ambities uit voorliggend beleidskader is beschikbare (ambtelijke) capaciteit bij gemeenten een kritische succesfactor. In het kader 'Provincie Midden in de samenleving' is het pilotproject 'Gemeentelijke Uitvoeringskracht Nieuwe stijl' opgenomen, waarmee beoogt wordt de knelpunten wat betreft (toekomstige) uitvoeringskracht van gemeenten in beeld te brengen. Hier ligt een verband met de acties die vanuit dit beleidskader worden ingezet om handen en expertise beschikbaar te stellen aan gemeenten voor het uitvoeren van woonprojecten.

Grond- en Vastgoedbeleid: De inzet van de instrumenten die onderdeel zijn van het te actualiseren provinciaal Grond- en Vastgoedbeleid kan positief bijdragen aan de realisatie van de woningbouwopgave. Samen met de partners van de Woondeals wordt onderzocht hoe de provinciale grondinstrumenten ingezet kunnen worden om de afspraken uit de Woondeals te versnellen. Hierbij kan gedacht worden aan samenwerking met gemeenten via de 'Strategische Alliantie GrondAankopen' (SAGa), anticiperende grondaankopen binnen bebouwd bestaand gebied en gronduitgifte in erfpacht.

7. Balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving

Als we alle sectorale ruimtevragen naast elkaar in onze Provincie willen toestaan, dan hebben we meer ruimte nodig dan we beschikbaar hebben in onze Provincie. Daar komen nog ruimtelijke beperkingen aan inrichting en gebruik van gebieden bovenop, bijvoorbeeld met oog op waterkwaliteit, waterveiligheid of externe veiligheid. De schaarse ruimte (fysieke ruimte, milieuruimte, ruimte op het energienetwerk) en waterbeschikbaarheid, de grote druk op de kwaliteit van de leefomgeving en de noodzaak tot (her)verdelen en prioriteren, vraagt om sturing en het maken van keuzes. Ruimtelijke Ordening is dan ook niet voor niets terug van weggeweest. Bij goede ruimtelijke ordening is er aandacht voor kwaliteit. Het gaat om een goede balans tussen belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde. In de Provinciale Omgevingsvisie is vastgelegd dat we zoeken naar de balans tussen het beschermen én ontwikkelen van de fysieke leefomgeving waarin we leven, wonen, werken, leren en onze vrije tijd besteden. In de Omgevingsverordening Limburg staan de regels die nodig zijn om het beleid uit de Omgevingsvisie door te laten werken richting derden.

7.1 Doel

Op termijn willen we door middel van ruimtelijk beleid bereiken dat er balans is tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Voor deze collegeperiode stellen we het doel om in 2027 de samenhang en integraliteit van afwegingen in de fysieke leefomgeving verbeterd te hebben en antwoorden op belangrijke ruimtelijke keuzevraagstukken (o.a. over invulling doelen landelijke gebied, invulling RES-opgaven, ruimte bieden voor de transitie naar een circulaire economie en [grootschalige] woningbouwontwikkelingen) te hebben verankerd in de Provinciale Omgevingsvisie, in programma's en in het provinciaal instrumentarium. Daarmee wordt meer ingespeeld op de schaarste aan ruimte, water, milieuruimte en ruimte op het elektriciteitsnet. Hieronder zijn de Provinciale activiteiten uitgewerkt, waarmee wij beogen bij te dragen aan dit doel.¹¹

7.2 Ruimtelijk Voorstel, Ruimtelijk arrangement, Omgevingsvisie en Omgevings-verordening

De ambities voor de fysieke leefomgeving en de ruimtelijke keuzes zijn/worden, conform de nieuwe Omgevingswet, vastgelegd in de Omgevingsvisie Limburg (POVI), in de daarmee verbonden sectorale programma's en in de Omgevingsverordening. Hiermee wordt ruimtelijk richting gegeven aan de ambities en doelen voor de Limburgse fysieke leefomgeving. Deze documenten maken onderdeel uit van de beleidscyclus van het omgevingsbeleid, waar ook monitoring en evaluatie bij horen.

Als een waardevolle, aanvullende stap binnen de beleidscyclus heeft de Provincie Limburg in 2023 een Ruimtelijk Voorstel gemaakt. Dit is een opdracht van het Rijk (programma NOVEX) en opmaat naar onderlinge afspraken tussen Rijk en Provincie in een Ruimtelijk Arrangement. In het Ruimtelijk Voorstel roepen wij op om vraagstukken in samenhang aan te pakken met aandacht voor ruimteclaims en omgevingskwaliteit. Want we hebben niet de ruimte, noch het geld, de tijd en de mensen om opgaven los van elkaar aan te pakken. Ook vraagt het om piketpalen op nationaal en provinciaal niveau: in de vorm van keuzes, spelregels, kaders, richtinggevende uitspraken. De Provincie pakt hierin de regie om gezamenlijk tot deze keuzes te komen. Dat vraagt ook dat wij de *governance* binnen de regio's nader onder de loep nemen.

In het Ruimtelijk Voorstel benoemen wij de belangrijkste keuzevraagstukken en geven we aan wie hiervoor aan de lat staat. En aan welke randvoorwaarden voldaan moet worden om de uitvoering mogelijk te maken. Daarmee vormt dit voorstel een belangrijke bouwsteen voor de nieuwe Nationale Nota Ruimte en kan het ook input bieden voor gemeentelijke omgevingsvisies.

Samen met ontwerpende onderzoeken per Limburgse regio, nationale en provinciale programma's, vormt het Ruimtelijk Voorstel ook de opmaat naar een actualisatie van Omgevingsvisie Limburg en Omgevingsverordening. Het proces van actualisatie van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening start in 2024. Bij de actualisatie van de Omgevingsverordening wordt onder andere gekeken naar

---

¹¹ Zie ook de *doelenboom* bij dit beleidskader voor een totaaloverzicht van doelen, beoogde output en activiteiten.

aanpassingen die de Provincie meer grip geven om te sturen op specifieke opgaven, zoals arbeidsmigratie.

Gezien de schaarste aan ruimte zijn meervoudig ruimtegebruik, maximale benutting van bestaande functies en stapeling van doelen belangrijker dan ooit tevoren. Het is dan ook van belang dat we deze collegeperiode inzicht krijgen en behouden in (meervoudig) ruimtegebruik in onze Provincie.

Wat gaan we doen?

- Sluiten Ruimtelijk Arrangement met Rijk mede o.b.v. Ruimtelijk Voorstel (2024, afhankelijk van planning Rijk);
- Actualiseren en vaststellen Provinciale Omgevingsvisie (2025);
- Actualiseren en vaststellen Provinciale Omgevingsverordening (2025);
- Inzichtelijk maken en houden van (meervoudig) ruimtegebruik in de Provincie Limburg;
- Monitoring inclusief (meervoudig) ruimtegebruik (2024);

7.3 Agenda bodem en ondergrond 2024-2030

De laatste jaren is steeds duidelijker dat het water- en bodemsysteem zwaar onder druk staat mede door verdergaande verstedelijking, de uitstoot van schadelijke stoffen door verkeer en industriële productie en de wijze waarop we ons voedsel produceren. De klimaatverandering versterkt dit door perioden van extreme neerslag en langere perioden met droogte en hitte. Daarnaast brengen na-ijlende effecten van de voormalige steenkoolwinning risico's met zich mee. De Provincie Limburg zet zich op dit vlak in voor het borgen van een veilige leefomgeving. Hierover leest u meer in het beleidskader '*Provincie midden in de samenleving*'.

Naast de geschetste opgaven bieden bodem en ondergrond ook oplossingsruimte. Zo levert het bodem- en ondergrondsysteem belangrijke bijdragen aan oplossingen voor de grote maatschappelijke opgaven (zoals de energietransitie en klimaatadaptatie) waar Limburg voor gesteld is. Bij een groeiende ruimtedruk is zorgvuldig omgaan met de bodem en ondergrond cruciaal om de kwaliteit van de leefomgeving te kunnen garanderen. Tegelijkertijd nemen we de brede maatschappelijke meerwaarde en hinder voor de omgeving in ogenschouw, naast de toets op wet- en regelgeving, bij nieuwe ontgrondingsvergunningaanvragen. Daarnaast worden water en bodem als leidende principes opgenomen in het integrale ruimtelijk voorstel. Kortom, het vraagt om regie op onder- én bovengrond.

De Agenda Bodem en Ondergrond anticipeert op deze (toekomstige) uitdagingen. Het verschaft inzicht in de ambitie en doelen van de Provincie op het gebied van bodem en ondergrond. De Agenda biedt een meerjarig kader bodem en ondergrond voor de periode 2024-2030 en wordt jaarlijks geconcretiseerd in een actieprogramma. Ook in het coalitieakkoord staan doelen rond bodem benoemd gericht op bodemvitalisering (door onder meer het organisch stofgehalte te verhogen). In het beleidskader '*Perspectief landelijk gebied*' wordt aangegeven hoe dit verder vormgegeven wordt.

Wat gaan we doen?

- Actieprogramma Agenda Bodem en Ondergrond(2024);

7.4 Uitvoering wettelijke taken en uitgangspunten

De provinciale rol in de uitvoering van het ruimtelijk beleid is gericht op het (mede) richting en uitvoering geven aan concrete maatschappelijke initiatieven en ruimtelijke ontwikkelingen. Waarbij steeds verbindingen worden gelegd tussen het beoogde initiatief met het achterliggend idee, maatschappelijke opgaven, provinciale belangen (zoals verankerd in de Omgevingsvisie en programma's), bestuurlijke afspraken en wettelijke kaders.

Dit doen we op de eerste plaats door beoordeling van ruimtelijke plannen van gemeenten met focus op de provinciale belangen. Deze beoordeling/beïnvloeding verschuift in toenemende mate naar de voorkant van het planproces, in lijn met het gedachtegoed van de Omgevingswet.

Als we afwegingen maken, doen we dat op basis van de in de Omgevingsvisie verankerde Limburgse principes: we streven naar een inclusieve, gezonde en veilige samenleving; de kenmerken en identiteit van gebieden staan centraal; meer stad, meer land (d.w.z. we koesteren de variatie in verstedelijkte en landelijke gebieden en zetten in op duurzame verstedelijking); we gaan zorgvuldig om met onze (fysieke en milieu)ruimte en voorraden, boven- en ondergronds.

Tot de Limburgse principes behoren ook een aantal procesmatige uitgangspunten: de maatschappelijke opgaven en kansen staan centraal; grensoverschrijdende samenwerking, participatie en eigenaarschap; we werken gebiedsgericht; we werken adaptief aan de opgaven; we werken als één overheid, met respect voor ieders rol en verantwoordelijkheden.

Soms zetten wij ook andere ruimtelijke instrumenten in, zoals programma's, projectbesluiten en instructies.

Wat gaan we doen?

- Beoordeling ruimtelijke plannen van gemeenten en aan Limburg grenzende regio's, met oog voor provinciale belangen, vanuit betrokkenheid in een vroeg stadium;
- Leveren bijdragen aan gebiedsontwikkelingen.

7.5 Welke dwarsverbanden liggen er met andere kaders en waar versterken we elkaar?

De Omgevingsvisie richt zich op de drie perspectieven zoals het Rijk die onderscheidt en ook in het Ruimtelijk Voorstel centraal staan: perspectief voor landbouw en natuur; ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie; perspectief leefbare steden en regio's. Daarmee zijn er dwarsverbanden met alle provinciale kaders die zich richten op vraagstukken in de fysieke leefomgeving.

Er ligt ook een relatie met het te actualiseren provinciaal Grond- en Vastgoedbeleid. Op basis van dit beleid kunnen door de Provincie grondinstrumenten worden ingezet om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen tot stand te brengen. Welk instrument dat is, is afhankelijk van de rol (regie, actief, samenwerkend of faciliterend) die de Provincie bij een ontwikkeling wenst te nemen.

8. Organisatie van de uitvoering

De ambities in voorliggend beleidskader komen niet in isolatie tot stand. Steeds meer zijn wij afhankelijk van samenwerkingspartners, omgevingsfactoren en het Rijk. Nagenoeg iedere opgave wordt gekenmerkt door een ingewikkeld samenspel tussen onze volkshuisvestings-, ruimtelijke-, economische en natuur-opgave. Daarnaast zien wij dat het takenpakket van de Provincie groeit. Bovenop de bestaande wettelijke taken en het doorlopend beleid, komen deze nieuwe eigen ambities én komen vanuit het Rijk aanvullende taken of verzwaringen van onze wettelijke taak. Bovendien is de aard van de opgaven - onderdeel van de grote transities – aan het veranderen: het vraagt steeds meer een slagvaardige impactgerichte organisatie. Dit vraagt meer dan voorheen een realistische blik op de uitvoerbaarheid van plannen. Scherp samengevat in het jaarverslag van de Raad van State in drie vragen: moet 't, kant 't, werkt 't?. In deze paragraaf als vast onderdeel van de beleidskaders gaan wij hier op in.

8.1 Moet 't? Prioriteitstelling, rol en uitvoeringsniveau

Wij voorzien in de uitvoering van dit beleidskader een aantal specifieke prioritaire opgaven, die wij in de uitvoering en het richten van het ambtelijk apparaat voorrang geven. Dit betreft in ieder geval een stevige bijdrage leveren aan het verbeteren van de leefbaarheid in Limburg. Maar ook het benoemen van provinciale belangen in de Provinciale Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening en het behartigen van deze belangen in onder andere gemeentelijke plannen. De versnelling van de woningbouw, het opstellen van het provinciaal Volkshuisvestingsprogramma en verankeren van de nieuwbouwambitie van 20.000 extra woningen. Verder zal de Provincie keuzes maken welke programma's zij wil ontwikkelen en uitvoeren en welke projectbesluiten zij wil nemen. Om aan deze ambities uitvoering te kunnen geven, moeten wij ook keuzes maken en focus aanbrengen. Dit koppelen wij aan het proces van de taakstelling, waarbij wij reeds in de begroting hebben aangegeven hier bij de Voorjaarsnota 2024 invulling aan te geven.

8.2 Kan 't? Middelen, externe afhankelijkheden en samenwerking

In de financiële paragraaf zijn de beschikbare middelen en cofinancieringskansen beschreven. Deze uitvoering kent een ramingsonzekerheid en een onzekerheid over de mate waarin wij slagen in het verkrijgen van cofinanciering. In het algemeen is capaciteit bij ons en onze partners een kritische succesfactor. Zonder de juiste medewerkers kunnen enerzijds plannen en procedures niet uitgevoerd worden en anderzijds geen bouwactiviteiten plaatsvinden. In het bijzonder voor dit beleidskader zijn er geen aanvullende middelen beschikbaar voor de uitvoering van de taken op het gebied van ruimtelijke ordening. We gaan ervan uit dat we de intensiveringsmiddelen wonen, waar nodig, ook hiervoor kunnen inzetten. Als het gaat om de opgaven rondom wonen zijn er enkele Rijksmiddelen (SPUK's) beschikbaar om het beleid uit te voeren. Daarnaast is € 5 mln. aan intensiveringsmiddelen gereserveerd vanuit het Coalitieakkoord. Hiermee gaan wij de gemeenten ondersteunen.

Tegelijkertijd zijn er altijd externe afhankelijkheden die ook in Limburg doorspelen. Dit zijn risico's en afhankelijkheden waar een Provincie rekening mee dient te houden. Ten aanzien van de woningbouwopgave specifiek bestaan er kritische succesfactoren die bepalend zijn in het daadwerkelijk realiseren van de versnellingsopgave (denk aan: voldoende en structurele rijksmiddelen, stikstofproblematiek, beschikbare bouwgrond, netcongestie e.d.). Tenslotte zijn wij afhankelijk van de samenwerking met onze partners in de structuren of samenwerkingsverbanden die uiteindelijk publieke waarde voor de Limburger opleveren. Dat doen wij met verschillende partners samen.

8.3 Werkt 't?

Strategie of beleid is zo sterk of zo zwak als haar uitvoering. Het Leefbaarheidsfonds is een nieuw middel om de leefbaarheid in Limburg te behouden en te versterken. Voor de uitvoering stellen we de lokale behoefte centraal. Die lokale behoefte kan hoger of lager zijn dan onze beschikbare middelen. Beide kanten geven aan hoe het gesteld is met de leefbaarheid en de 'lokale initiatiekracht'.

In de Woondeal zijn afspraken gemaakt met Rijk en partners over onze woningbouwambitie. In de Woondeal is aangegeven hoe we samen met onze partners de woningbouwopgave gaan realiseren. In samenspraak met de Woondealpartners is een governancestructuur ingericht die enerzijds helpt bij het organiseren van benodigde afstemming en besluitvorming en anderzijds alle betrokken stakeholders op de juiste momenten met elkaar in verbinding brengt om zodoende de versnelde woningbouw op gang te brengen en houden. De Provincie neemt hierin een regisserende en verbindende rol op zich.

In het Ruimtelijk Voorstel zijn de belangrijke keuzevraagstukken benoemd in het fysieke domein en is aangegeven dat de Provincie de regie wil nemen om gezamenlijk tot daadwerkelijke keuzes te komen. Wij zullen verder uitwerken hoe de Provincie gaat sturen in samenwerking met de gemeenten en het Rijk op de uitvoering van de gemaakte ruimtelijke keuzes. Met het oog daarop zullen wij ook de bestaande overlegstructuren met de regionale partners onder de loep nemen. Verder lopen wij er op het terrein van de fysieke leefomgeving tegen aan dat het soms lastig is om vacatures bij overheden in te vullen. Dit kan ten koste gaan van de uitvoeringskracht, niet alleen van de Provincie maar ook van onze partners.

9. Financiën

9.1 Bestaande middelen

De cijfers in de financiële tabel tonen álle middelen beschikbaar voor dit kader, en vallen dus onder mandaat GS. Dit mandaat heeft u voor bestaande middelen reeds gegeven bij het vaststellen van de Programmabegroting 2024.

Programmareserve Wonen

Programmareserve Leefbaarheid

€ '000	2024	2025	2026	2027
5.1.2. Toekomstbestendige woonruimte	€ -	€ 100	€ -	€ -
5.1.3. Kwaliteit met minder ruimte	€ 1.680	€ 1.680	€ 1.680	€ 1.680
5.1.4. Bodem en ondergrond	€ 647	€ 647	€ 647	€ 647
Geraamde inkomsten programma	€ 2.327	€ 2.427	€ 2.327	€ 2.327
5.1.1. Leefbare steden en dorpen	€ -6.439	€ -561	€ -560	€ -558
5.1.2. Toekomstbestendige woonruimte	€ -1.960	€ -2.051	€ -1.947	€ -1.940
5.1.3. Kwaliteit met minder ruimte	€ -4.514	€ -4.498	€ -4.490	€ -4.477
5.1.4. Bodem en ondergrond	€ -1.067	€ -1.065	€ -1.064	€ -1.062
Geraamde lasten programma	€ -13.980	€ -8.175	€ -8.061	€ -8.037
Saldo geraamde lasten en inkomsten	€ -11.653	€ -5.748	€ -5.734	€ -5.710
511 Vorming Programmareserve Leefbaarheid	€ -30.000	€ -	€ -	€ -
511 Inzet programmareserve Leefbaarheid	€ -			
Mutatie programmareserve Leefbaarheid	€ -30.000			
512 Vorming Programmareserve Wonen	€ -5.000			
512 Inzet Programmareserve Wonen	€ -			
Mutatie programmareserve Wonen	€ -5.000			
Resultaat programma	€ -46.653	€ -5.748	€ -5.734	€ -5.710

Leefbare steden en dorpen (5.1.1.)

Binnen deze programmalijn zijn tot en met 2024 incidentele lasten begroot ad € 5,875 mln. ten behoeve van samenwerkingsagenda's Kwaliteit Limburgse Centra (afronding voormalig beleidskader KLC). Deze middelen worden ter beschikking gesteld aan de Gemeentes middels subsidiebeschikkingen. Daarnaast zijn structurele personele lasten begroot. In totaliteit is € 8,118 mln. beschikbaar aan middelen voor de periode 2024-2027.

Toekomstbestendige woonruimte (5.1.2.)

Binnen deze programmalijn is een structureel werkbudget ad € 0,056 mln. begroot ter stimulering van nieuwe ontwikkeling van volkshuisvesting. De personele lasten zijn structureel begroot (voor 2024 ad € 7,742 mln. Voor 2025 is tevens een incidenteel bedrag ad € 0,100 mln. geraamd ten behoeve van gebiedsontwikkeling Rolduckerveld conform afspraken met de Regio Parkstad. Dit bedrag is gedekt vanuit de reserve Transitiefonds en als inkomsten geraamd in 2025. In totaliteit is € 7,898 mln. beschikbaar aan middelen voor de periode 2024-2027.

Kwaliteit met minder ruimte (5.1.3.)

Binnen deze programmalijn zijn structurele procesmiddelen en werkbudgetten begroot ad € 3,492 mln. voor beheer van onze onroerende eigendommen en werkzaamheden in het kader van de uitwerking van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI), omgevingskwaliteit en gebiedsgerichte processen. De structurele personele lasten zijn begroot ad € 14,487 mln. In totaliteit zijn aldus € 17,979 aan middelen beschikbaar voor de periode 2024-2027. De structurele inkomsten vanuit onze provinciale eigendommen zijn voor de periode 2024-2027 begroot ad € 6,720 mln.

Bodem en ondergrond (5.1.4.)

Binnen deze programmalijn zijn voor de periode 2024-2027 structurele middelen begroot voor bijdragen aan bodemsanering door private eigenaren ad € 0,112 mln. en ter ondersteuning van de Limburgse aanpak mijnbouwschade in de Mijnstreek ad € 2,520 mln. Deze zijn gedekt vanuit de rijksmiddelen welke als inkomsten zijn begroot ad € 2,588 mln. De structurele personele lasten zijn begroot ad € 1,626 mln. In totaliteit is € 4,258 mln. aan middelen beschikbaar voor de periode 2024-2027.

9.2 Inzet programmareserve

In onderstaande tabel is een doorkijk weergegeven over de inzet van de programmareserve. De jaarschijven 2024 en 2025 worden aangevraagd met vaststelling van voorliggende beleidskader en verwerkt in de betreffende P&C stukken. De resterende middelen (jaarschijven 2026-2027) in de programmareserve zijn nog niet vrijgegeven en vraagt een separaat besluit. In lijn met de financiële verordening, wordt dit besluit genomen als onderdeel van de reguliere P&C- momenten rond de Voorjaarsnota, Najaarsnota en de Begroting. Op deze manier zorgen we dat uw Staten uw kaderstellende en controlerende rol goed uit kunnen oefenen.

Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen

Voor de dekking van de uitgaven vanuit het Leefbaarheidsfonds is een bedrag van € 30mln beschikbaar vanuit de intensiveringsmiddelen. Het Leefbaarheidsfonds wordt ingezet voor de drie eerder benoemde schaalniveaus. Onderstaand wordt de indicatieve verdeling en beoogde besteding per jaarschijf weergegeven. Zowel de jaarschijven en de bestedingsdoelen zijn communicerende vaten. De feitelijke besteding over de verschillende jaarschijven en niveaus, zal sterk bepaald worden door de ingekomen initiatieven en kunnen tussentijds worden aangepast. Eventuele beoogde herverdelingen zullen via de P&C cyclus ter goedkeuring aan PS worden voorgelegd.

	2024	2025	2026	2027	Totaal mln.
Inwonersinitiatieven	0,3	0,6	0,8	0,3	2
Verenigingen, stichtingen en gemeenschappen	1	2	3	1	7
Gebiedsgerichte aanpak	2	6	8	4	20
Proces en uitvoeringsmiddelen	0,25	0,25	0,25	0,25	1
Totaal mln.	3,55	8,85	12,05	5,55	30

Passende woonruimte voor iedereen die in Limburg wil wonen

Voor de dekking van de uitgaven vanuit Volkshuisvesting is een bedrag van € 5mln beschikbaar vanuit de intensiveringsmiddelen. De € 5mln zal voornamelijk voor capaciteitsondersteuning bij gemeenten worden ingezet, te verdelen over divers instrumentarium en proces- en uitvoeringsmiddelen.

	2024	2025	2026	2027	Totaal mln.
Opstellen van een Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma (incl coördinatie woonzorgvisies);	0,125	0,125	0	0	0,25
-Gemeenten ondersteunen met uitvoering van versnelling bij woningbouwprojecten	0,75	1	1	1	3,75
-Inrichting (en ondersteuning) van provinciale versnellingstafels en uitvoering van het actieprogramma "Versnelling woningbouw"					
-Organisatie van verbinding d.m.v. netwerkbijeenkomsten (Woonkamer, Woonkeuken)					
-Gemeenten via inhuur bureau ondersteunen bij het kansrijk aanspreken van Stimuleringsregelingen van het Rijk					
Proces en uitvoeringsmiddelen	0,25	0,25	0,25	0,25	1
Totaal mln.	1,125	1,375	1,25	1,25	5

De provinciale “woonmiddelen” worden primair ingezet om gemeenten te ondersteunen en om op Limburgse en regionale schaal te kunnen acteren, zodat er sprake is van een zo efficiënt mogelijke inzet van personeel bij bijvoorbeeld het voorbereiden van aanvragen voor rijksregelingen. Er wordt geen Provinciaal “woongeld” ingezet voor het wegwerken van onrendabele toppen in de (ver- her-) bouw van woningen.

9.3 Cofinanciering, funding en bijdragen van partners

In onderstaand tabel is een overzicht weergegeven van de bestaande budgetten aangaande Cofinanciering, funding en bijdragen van partners.

SPECIFIEKE UITKERINGEN					
SPUK	Bedrag	Restant	Looptijd	Vastgelegd bedrag Verpl '24	Toelichting
SPUK Novi de Peel(K)	€ 297.772	€ 184.767,00	1 juli 2020 t/m 31 december 2025	-	Totaal SPUK € 512.397 excl. BTW
SPUK NOVI Zuid-Limburg(K)	€ 111.903	€ 91.552,00	1 juli 2020 t/m 31 december 2025	-	Totaal SPUK € 289.256 excl. BTW
SPUK Versnelling transitie landelijk gebied(K)	€ 85.000	€ 85.000,00	5 april 2022 t/m 31 december 2023	-	1/2 Provincie Limburg, 1/2 Noord-Brabant
SPUK Woondeals	€ 290.000	€ 242.555,00	1 januari 2022 t/m 31 december 2025	€ 60.900	
SPUK Diffuus Lood Geuldal (Bodemsanering PFAS; Geuldal)	€ 28.870	€ 28.870,00	29 oktober 2021 tot en met 28 oktober 2024	-	excl. BTW
SPUK PFAS broninventarisatie (tijdelijke regeling bodemopgave 2022)	€ 118.000	€ 118.000,00	1 januari 2022 tot en met 31 december 2024	-	excl. BTW
Tijdelijke regeling Bodemopgave 2023 De Straat	€ 2.714.000	-		-	Aanvraag 16-10-2023 ingediend

De inzet van middelen voor de uitvoering van samenwerkingsovereenkomsten vanuit de gebiedsgerichte aanpak geeft ons een goede basis om cofinancieringen van het Rijk aan te trekken in het kader van Grootstedelijk woningbouwgebied (MIRT gelden), Regiodeals, Dorpendeals en Rijksregelingen zoals het Volkshuisvestingsfonds (aanpak bestaande woningvoorraad) en de Woningbouwimpuls. Deze rijksregelingen hebben nationaal een plafond van honderden miljoenen (afhankelijk van de regeling). Gemeenten of regio's dienen deze aan te vragen. Cofinanciering vanuit het Leefbaarheidsfonds en ondersteuning gemeenten vanuit Wonen bij het kansrijk aanvragen van rijksregelingen kunnen een multiplier aan rijksregelingen opleveren. De mogelijke aanpak om hier middels een *fundraising strategie* actief mee aan de slag te gaan, wordt nog uitgewerkt.

10. Voortgangsrapportages, monitoring en bijsturing

In het eerste hoofdstuk zijn in de doelenboom de gestelde doelen en bijbehorende indicatoren opgenomen. Deze doelen en indicatoren zullen na vaststelling van dit kader verwerkt worden via de Voorjaarsnota 2024 naar de nieuwe begroting voor 2025. Daarmee kan er per kader periodiek in het ritme van de Planning & Control cyclus ook gerapporteerd worden over de voortgang via de Jaarstukken en Najaarsnota en tevens gepland en bijgestuurd worden via de Voorjaarsnota en Begroting. Dat zijn tevens de momenten voor Provinciale Staten om de jaarlijkse activiteiten en voortgang te volgen.

Daarnaast zullen Provinciale Staten voor specifieke grote projecten separate Statenvoorstellen ontvangen conform de Provinciewet, Financiële Verordening of Sturing in Samenwerking 3.0. Voor meer gedetailleerde uitwerkingen of actualiteiten zal er via mededelingen portefeuillehouder Provinciale Staten voorzien worden van de actieve informatieplicht.

Specifiek voor het thema *Wonen*, is het monitoringsinstrumentarium aan een grote onderhoudsbeurt toe. Zeker wanneer de Provincie haar sturende en toezichhoudende rol op het vlak van de Volkshuisvesting goed wil kunnen vervullen. De landelijke harmonisering van de monitoring op het terrein van woningbouw, maar ook de stappen die gezet worden door de provinciale organisatie voor wat betreft het databedreven werken, zijn van belang en mogelijk richtinggevend bij de te maken keuzes ten aanzien van het nieuwe (monitorings)instrumentarium.

Bijlagen

Bijlage 1

Leefbaarheiddefinities

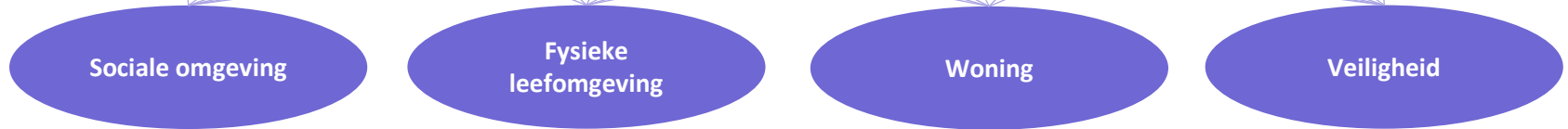
Definitie

Leefbaarheid gaat over de relatie tussen de inwoner (van Limburg) en de eigen leefomgeving, met haar sociale en fysieke kenmerken. Het gaat om de mate waarin deze leefomgeving aansluit bij de eisen, behoeften en wensen van de inwoner. Het is een plaats- en tijdgebonden begrip.

Behoeften inwoners

Subdomeinen Leefbaarheid

Investerings kunnen gedaan worden in de *aanwezigheid**, *toegankelijkheid** of *kwaliteit* van sociale en fysieke kenmerken van de eigen leefomgeving

Bijlage 2

Doelenboom

Doelenboom

Leefbare steden en dorpen

Zo werken wij aan maatschappelijke impact

Gedurende deze collegeperiode is het onze inzet om als provincie concrete toegevoegde waarde te bieden en (meetbare) maatschappelijke impact te realiseren. We hebben gekozen om de gestelde maatschappelijke opgave, doelen, resultaten en activiteiten langs vier niveaus in kaart te brengen via een uniforme opzet in alle beleidskaders (de doelenboom). Door in de doelenboom de gewenste 'maatschappelijke impact' als vertrekpunt te nemen, is hij richtinggevend voor onze provinciale bijdrage. Tevens is de doelenboom een instrument om de voortgang en bereikte resultaten van het beleidskader te volgen. Hierbij zijn we ons ervan bewust dat niet alles binnen de directe of indirecte provinciale invloedssfeer ligt en we vaak slechts een bijdrage kunnen leveren aan het hoogst gestelde doel.

Resultaten volgen wordt pas mogelijk wanneer er zowel kwantitatief als ook kwalitatief gemonitord wordt op het behalen van de in de doelenboom opgenomen output, outcome en impact. We zullen dan ook indicatoren formuleren en deze met zorgvuldigheid verwerken in de P&C-cyclus. Hiermee is meteen de basis gelegd voor monitoring van de voortgang van de acht beleidskaders. Hiertoe komen we in de Voorjaarsnota 2024 met een concreet voorstel. Hiernaast zal er voor een aantal beleidskaders gedurende de komende collegeperiode gewerkt worden aan het ontwikkelen van nieuwe indicatoren, omdat de huidige beschikbare indicatoren ontoereikend zijn.

Impact

De maatschappelijke opgave. Een trendmatige lange-termijn ontwikkeling die niet direct beïnvloedbaar is door provinciaal beleid.

Thema's:

Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen

Passende woonruimte voor iedereen die in Limburg wil wonen

Balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving

Outcome

De doelstellingen waar we ons de komende periode op richten. Dit zijn doelen waar meerdere partners aan bijdragen.

Output

Resultaten die de Provincie (zelf of samen met anderen) de komende periode oplevert.

Activiteiten

Provinciale acties en interventies die verricht zijn om bij te dragen aan de gestelde resultaten.

